Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН · 26 январь 1972 йил, чоршанба · № 21 (15.192). · Баҳоси 2 тийин.

КПСС XXIV СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ!

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА

АДАБИЙ-БАДИИЙ ТАНҚИДЧИЛИК ҲАҚИДА

КПСС Марказий Комитети «Адабий-бадиий танқидчилик ҳақида» қарор қабул қилди. Қарорда партия комитетлари, маданият муассасалари, ижодий союзлар, матбуот органлари КПСС XXIV съездининг адабий-бадиий танқидчилик савиясини ошириш тўғрисидаги кўрсатмаларини бажариш йўлидаги фаолиятларини кучайтирганликлари таъкидлаб ўтилади. Танқидчилик олдида турган вазифалар бадиий зиёлиларнинг съездларида, пленумларида, йиғилишларида муҳокама қилинди. Социалистик реализм санъатини янада ривожлантиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйган сермазмун мақолалар тез-тез босиладиган бўлиб қолди.

Айни пайтда КПСС Марказий Комитетининг қарорида шу нарса кўрсатиб ўтиладики, танқидчиликнинг аҳволи коммунистик қурилишда бадиий маданиятнинг роли ўсиб бориши билан белгиланадиган талабларга ҳали тўла-тўкис жавоб бермаётир. Совет адабиёти ва маданиятининг ривожланиш жараёнлари, социалистик миллатлар маданиятларининг бир-бирини бойитиши ва ўзаро яқинлашуви етарли даражада чуқур таҳлил қилиб берилмаётир. Кўпгина мақолалар, обзорлар, тақризлар юзаки бўлиб, фалсафий ва эстетик жиҳатдан юқори савияда эмас, бу санъат воқеаларини ҳаёт билан боғлай олмасликдан далолат беради. Танқидчиликда ҳам ғоявий ва бадиий жиҳатдан хом-хатала асарларга нисбатан муросасозлик, субъективизм, ошна-оғайнигарчилик ва тарафкашлик билан муносабатда бўлиш ҳоллари ҳали ҳам кўринмоқда. Баъзан шундай материаллар босиб чиқариладики, бу материалларда совет замонасидаги ва революцияга қадар бўлган санъат тарихи нотўғри тасвирлаб берилади, айрим санъаткорларга ва асарларга холисона баҳо берилмайди. Социалистик реализм санъатининг революцион, инсонпарварлик идеалларини мустаҳкамлашда, буржуа «оммавий маданияти»нинг ва декадентлик оқимларининг реакцион моҳиятини фош этиб ташлашда, адабиёт ва санъатда марксча бўлмаган турли қарашларга қарши, ревизионистик эстетик концепцияларга қарши курашда танқидчилик ҳали ҳам етарли даражада фаол ва изчил эмас.

Партия комитетлари, министрликлар ва идоралар, ижодий союзлар ўзларига қарашли матбуот органлари, нашриётлар, тегишли телевидение ва радио редакцияларининг танқид-библиография соҳасидаги фаолияти устидан ҳали етарли даражада контроллик қилмаяптилар, меҳнаткашларни муайян мақсадларда ғоявий-эстетик тарбиялаш, кўп миллатли совет санъати эришган энг яхши муваффақиятларни тарғиб этиш учун оммавий ахборот воситаларидан бўш фойдаланмоқдалар.

Бир қанча газеталар ва журналларнинг редакциялари танқидий мақолаларнинг ғоявий-назарий савиясига нисбатан баъзан талабчанлик кўрсатмаяптилар. Тақриз бериш практикасида жиддий камчиликлар бор. Эълон қилинаётган тақризлар кўпинча бир ёқлама бўлади, унда асарлар асоссиз мақтаб юборилади, мазмуни юзаки баён қилинади, асарнинг реал аҳамияти ва қиммати тўғрисида тасаввур бермайди. Кўпгина китоблар, спектакллар, фильмлар, бадиий кўргазмалар, музика асарлари, концерт программалари танқидчиликнинг диққат-эътиборидан умуман четда қолиб кетмоқда. Матбуот ишига марксча-ленинча эстетика соҳасидаги санъат назарияси ва тарихи соҳасидаги етакчи мутахассислар совет маданиятининг мастерлари бўш жалб этилаётир; редакциялар танқидий материалларнинг жанр жиҳатидан ранг-баранг ва оммабоп бўлишига етарли эътибор бермаётирлар.

КПСС Марказий Комитетининг қарорида шу нарса таъкидлаб ўтилдики, ижодий союзларнинг раҳбар органлари бадиий ижоднинг етилган проблемаларини коллектив равишда муҳокама қилишни тез-тез уюштириб турмаётирлар. Танқидчилик соҳасидаги комиссиялар ва кенгашларнинг иши сусткашлик билан қайта қуриямоқда. Танқидчиларни ғоявий тарбиялаш ва уларнинг профессионал маҳоратини ошириш тўғрисида, адабиёт ва санъат ходимлари ўртасида юксак талабчанлик вазиятини вужудга келтириш, танқидий мақолаларга тўғри муносабатда бўлиш учун кун сайин ғамхўрлик қилинмаётир.

Адабий-бадиий танқидчиликдаги камчиликларга, деб таъкидланади қарорда, кўп жиҳатдан малакали кадрларнинг етишмаслиги сабаб бўлмоқда. Ваҳолонки, университетларда ва гуманитар олий ўқув юртларида танқидчилик соҳасида студентларни ҳамда аспирантларни ихтисослаштириш учун тегишли шарт-шароит яратиб берилмаган, бу иш адабиёт ва санъат ўқув юртларида ҳам қониқарли даражада йўлга қўйилмаган. Илмий-тадқиқот ишларининг қўйилишидаги жиддий камчиликлар, илмий ва ижодий кадрларнинг идораларга тарқатиб юборилганлиги, илмий муассасаларнинг фаолияти тегишли даражада уйғунлаштирилмаганлиги танқидчиликни ривожлантиришга салбий таъсир кўрсатмоқда.

КПСС Марказий Комитети иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг, КПСС ўлка ва область комитетларининг, министрликлар ва идораларнинг, ижодий союзларнинг, матбуот органлари, нашриётлар, телевидение ва радио раҳбарларининг диққат-эътиборини адабий-бадиий танқидчиликнинг ғоявий назарий савиясини ошириш зарурлигига, бадиий ижод соҳасида партия йўлини актив ва принципиал амалга оширишда танқидчиликнинг ролини кучайтиришга қаратди.

Танқидчиликнинг бурчи, деб таъкидланади қарорда, ҳозирги замон бадиий жараёнидаги ҳодисаларни, тенденцияларни ва қонуниятларни чуқур таҳлил этиб беришдан, ленинча партиявийлик ва халқчиллик принципларининг мустаҳкамланишига ҳар тарафлама кўмаклашишдан, совет санъатининг юксак ғоявий-эстетик савияси учун курашишдан, буржуа мафкурасига қарши изчиллик билан кураш олиб боришдан иборатдир. Адабий-бадиий танқидчилик санъаткорнинг ғоявий фикр доирасини кенгайтиришга ва унинг маҳоратини такомиллаштиришга кўмаклашуви керак. Совет адабий-бадиий танқидчилиги марксча-ленинча эстетика анъаналарини ривожлантириш билан бирга ғоявий жиҳатдан бериладиган баҳоларнинг аниқ бўлишини, эстетик талабчанликни чуқур ижтимоий таҳлил билан, истеъдодга нисбатан, унинг самарали ижодий изланишларига нисбатан эҳтиёткорона муносабатда бўлиш билан қўшиб олиб бориши керак.

Тегишли министрликлар ва идораларга, ижодий союзларга ўзларига қарашли журналлар, газеталар, телевидение ва радио редакцияларининг ишларида танқидий-библиография фаолиятини яхшилаш юзасидан тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш; редакция коллегиялари, нашриёт кенгашларини, редакцияларни малакали, сиёсий етук кадрлар билан мустаҳкамлаш, мўътабар танқидчилардан иборат штатсиз активларнинг вужудга келтирилишини таъминлаш; адабий-бадиий танқидчилик, адабиётшунослик ва санъатшунослик соҳасидаги энг яхши асарларни рағбатлантиришнинг формаларини кўзда тутиш таклиф қилинди.

КПСС Марказий Комитети ижодий союзларга адабий-бадиий танқидчиликнинг ғоявий-назарий ва профессионал савияси тўғрисида ҳамиша ғамхўрлик қилишни, коммунистик қурилиш вазифаларини ҳал этишда, жамоатчилик фикрини шакллантиришда, бизга ёт қарашлар ва концепцияларга қарши курашда унинг ролини оширишни тавсия этди. Ижодий союзлар, дейилади қарорда, бадиий ижодиётнинг, адабиёт ва санъат айрим асарларининг муҳим масалаларини муҳокама қилишда ташаббускор ва ташкилотчи бўлишлари, социалистик реализмнинг назарий проблемаларини ишлаб чиқишга ўз ҳиссаларини қўшишлари керак. Танқидчилик соҳасидаги комиссиялар ва кенгашларнинг фаолиятини яхшилаш зарур.

СССР Фанлар академиясига, министрликларга, идораларга ўзларига қарашли институтларда адабий-бадиий танқидчиликнинг назарий ва методологик проблемаларини чуқур ўрганишга диққат-эътибор билан қараш, ҳозирги замон бадиий жараёнини, социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари маданиятларининг бир-бирига таъсирини тадқиқ қилишда олимларнинг куч-ғайратини ошириш таклиф қилинди. КПСС Марказий Комитетининг қарорида адабиёт, кино, театр, музика, тасвирий санъат тарихи ҳамда назарияси соҳасида ишлайдиган мутахассисларни тайёрлашни яхшилаш тўғрисида тавсиялар берилган.

Университетларнинг, педагогика институтлари ва махсус олий ўқув юртларининг ўқиш планларида адабий-бадиий танқидчилик проблемалари бўйича студентларни ва аспирантларни ўз хоҳиши билан ихтисослаштириш учун зарур имкониятларни кўзда тутиш керак. КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Ижтимоий фанлар академиясига академия базасида адабиёт ва санъат назарияси ҳамда адабий-бадиий танқидчилик соҳасида ишлайдиган малакали мутахассисларни тайёрлашни яхшилаш ва кенгайтириш топширилди.

Танқидчилик-библиография ишини ва бадиий адабиётни пропаганда қилишни янада яхшилаш мақсадларида оммавий адабий танқидий ва библиографик журнал чиқариш мақсадга мувофиқ деб топилди.

КПСС Марказий Комитетининг қарорида бундай дейилади: министрликларга ва идораларга, ижодий союзларга, матбуот органларига, телевидение ва радиога танқидчи кадрларни тарбиялаш, танлаш ва жой-жойига қўйиш ишида кўмаклашиш, танқидчиларнинг коммунистик қурилиш практикаси билан алоқасини мустаҳкамлаш, уларнинг марксча-ленинча назарий билимини такомиллаштириш партия комитетларининг муҳим вазифасидир.

Андижондаги «Коммунар» заводининг ишчиси Сотиболди Фозилов 17 йилдан буён самарали меҳнат қилиб келмоқда. У ўз зиммасига оширилган мажбурият олиб ишламоқда. Кундалик топшириқларни доимо аъло адо этмоқда. Суратда: ўртоқ С. Фозилов.

Моҳир слесарь Алексей Хаметов Андижон ремонт-механика заводида пешқадамлар сафида меҳнат қилмоқда. Коммунистик меҳнат зарбдори шу кунларда февраль ойи ҳисобига ишлаяпти.

Г. Кечкин фотолари.

ТЕХНИКА ШАЙ

Учқўрғон районидаги Калинин номли колхоз механизаторлари Наманган областида биринчи бўлиб чигит экадиган ва бошқа экинларни экиш учун зарур бўлган техника ремонтини тугалладилар. Турли маркадаги 100 дан ортиқ трактор, тиркаладиган барча қуроллар — сеялкалар, культиваторлар, молалар шай қилиб қўйилди. Наманган районидаги «Коммунизм» колхози ҳам бу хўжаликдан кейин техника ремонтини тугаллади.

Иккала хўжаликда запас қисмлар барвақт сотиб олинган, ремонтчиларнинг баракали меҳнат қилиши учун барча шароит яратилган эди. (УзТАГ).

ЯНГИ ҚУРИЛИШ ТАШКИЛОТИ

Беш йиллик мобайнида Сурхондарё областида сув хўжалиги ва мелиоратив ишлар ҳажми қарийб бир ярим баравар ортади. Бу ишларнинг асосий қисмини яқинда ташкил қилинган «Сурханирстрой» тресті бажаради. Трестнинг бўлимлари хўжаликлараро суғориш шохобчаларини кенгайтиради, ерларнинг мелиорация ҳолатини яхшилайди, тупроқ нурашига ва сув тошқинига қарши тадбирларни амалга оширади. Шу йилнинг ўзидаёқ бажариладиган қурилиш-монтаж ишлари ҳажми 10 миллион сўмдан ортади.

Янги трест учун бир қанча ишлаб чиқариш базалари ташкил қилинмоқда.

НАШРИЁТ ХОДИМЛАРИНИНГ КЕНГАШИ

24 январда Москвада ўтказилган кенгашда мамлакатимиздаги нашриёт ходимлари СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг секретариати билан биргаликда КПСС XXIV съезди ва партиянинг кейинги қарорларида қўйилган вазифалар асосида адабий-бадиий танқидчилик асарларини чоп этишни яхшилаш масалаларини муҳокама қилдилар.

Танқидчилик, адабиётшунослик ва санъатшуносликка доир китобларнинг ғоявий-бадиий савиясини ошириш масалалари кенгаш қатнашчиларининг диққат марказида турди. Кенгаш қатнашчилари нашриёт ходимлари, ёзувчилар ва олимларнинг ижодий алоқаларини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш, уларнинг биргаликда бажарилган ишларини мувофиқлаштириб олиб бориш чораларини ҳам муҳокама қилдилар. (ТАСС).

САМИМИЙ ҚУТЛОВЛАР

СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин миллий байрам — Ҳиндистон Республика деб эълон этилганлигининг 22 йиллиги муносабати билан Ҳиндистон Республикасининг Бош министри Индира Гандига телеграмма йўллаб, самимий қутловлар изҳор қилди.

Телеграммада айтиладики, барча совет кишилари ҳинд халқининг янги Ҳиндистон қурилиши, унинг нуфузи ва халқаро обрўсини мустаҳкамлаш йўлида эришган муваффақиятлардан содиқ ва самимий дўстлардек қувонадилар. Совет — Ҳиндистон дўстона муносабатларининг мунтасил ривожланиб бораётганлиги Совет Иттифоқидагиларни ғоятда мамнун қилмоқда. Бу муносабатлар СССР билан Ҳиндистон ўртасида тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик қилиш тўғрисида имзоланган шартномада яққол ифодаланди.

Мамлакатларимиз ўртасидаги чинакам дўстлик ва ҳар томонлама ҳамкорлик муносабатлари Ҳиндистон билан Совет Иттифоқи халқларининг бахт-саодатини, Осиёда ва бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлаш манфаатларини кўзлаб, бундан буён ҳам мустаҳкамланиб ва кенгайиб бораверади, деб телеграммада ишонч билдирилади. (ТАСС).

* * *

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний Ҳиндистон Республикасининг Президенти Варахагири Венката Гирига телеграмма йўллаб, Ҳиндистоннинг миллий байрами — республика эълон этилганлигининг 22 йиллиги муносабати билан самимий қутловлар изҳор қилди.

Телеграммада айтиладики, совет кишилари ҳинд халқига ғоятда дўстона ҳис-туйғулар билан қарайдилар ва Ҳиндистоннинг экономикасини ривожлантириш ва миллий мустақиллигини мустаҳкамлашда унинг эришган муваффақиятларидан ниҳоятда қувонадилар, дейилади. Улар халқлар ўртасида тинчлик ва дўстликни ёқлаб чиқаётган Ҳиндистоннинг халқаро обрўси сўнгги йилларда беқиёс даражада ошиб кетганлигини мамнуният билан қайд қиладилар.

Телеграммада мамлакатларимиз ўртасида тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги шартнома билан мустаҳкамланган дўстона муносабатлар Ҳиндистон ва Совет Иттифоқи халқларининг манфаатларини кўзлаб янада ривож топади ва умумий тинчликни мустаҳкамлаш ишида тобора каттароқ роль ўйнайверади, деб ишонч билдирилади. (ТАСС).

РАҲБАР ПАРТИЯ КАДРЛАРИНИНГ ЎҚУВИ

24 январда КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Олий партия мактабида раҳбар партия кадрларини қайтадан тайёрлаш курсларида навбатдаги машғулотлар бошланди.

Курсларнинг тингловчилари ўқув планига мувофиқ марксизм-ленинизм назарияси ва КПСС сиёсатининг актуал проблемаларини коммунистик қурилиш практикаси билан, партия XXIV съезди қўйган вазифалар билан маҳкам боғлаб ўрганадилар.

КПСС Марказий Комитетининг секретари И. В. Капитонов «КПСС XXIV съезди қарорлари асосида партия қурилишининг баъзи масалалари» тўғрисида лекция ўқиди. (ТАСС).

ПРАГАГА КЕЛИШДИ

ПРАГА, 24 январь. (ТАСС). Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Бирлашган қуролли кучлари бош қўмондони, СССР мудофаа министрининг биринчи ўринбосари Совет Иттифоқи Маршали И. И. Якубовский ва Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Бирлашган қуролли кучлар штабининг бошлиғи армия генерали С. М. Штеменко бу ерга келишди.

СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари Н. Н. Родионов ҳам Прагага келди.

ҚУРИЛИШИМИЗ ИСТИҚБОЛИ

Ўзбекистон бинокорларининг СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚУРИЛИШ МИНИСТРЛИГИ БЎЙИЧА

Пудрат қурилиш монтаж ишлари йиллик плани муддатидан аввал — 26 декабрда бажарилади. Мактаб биноларини ишга тушириш тўққиз ойлик плани ўқув йили бошлангунча бажарилади.

Бухоро ип газлама комбинати биринчи навбатини 20 декабргача, Фарғона картон-рубероид заводида томга ёпиладиган 62 миллион квадрат метр юмшоқ материал ишлаб чиқарувчи қувватларни 5 декабргача, Тошкент трактор заводидаги темирчилик цехини 7 ноябргача, Урганч вино заводида йилига 700 минг декалитр узум виноси ишлаб чиқарувчи қувватлар 5 декабргача, 160 минг тонна дон сақланадиган 7 та элеваторни 5 декабргача, бир кунда 1000 тонна донни ун қиладиган икки тегирмон 25 декабргача қуриб битказилиб, фойдаланишга топширилади.

Министрлик саноат корхоналарида саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ва реализация қилиш йиллик плани 28 декабрда бажарилади.

Техника тараққиётини жадаллаштириш ҳамда фан ва техника ютуқларини жорий этиш юзасидан белгиланган тадбирлар амалга оширилади, қурилиш-монтаж ишларида банд бўлган 360 та бригада хўжалик ҳисобига ўтказилади, ишчилар сонининг 62 проценти меҳнатга прогрессив ҳақ тўлаш системаларига ўтказилади.

6,1 минг тонна цемент, кўплаб тонна металл, 1,3 минг куб метр ёғоч, 650 минг дона ғишт тежаб қолинади.

Меҳнат унумдорлиги қурилишда пландагига нисбатан 0,1 процент, саноатда 0,5 процент оширилади, фойда олиш плани 0,1 процент оширилиб бажарилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР МОНТАЖ ВА МАХСУС ҚУРИЛИШ ИШЛАРИ МИНИСТРЛИГИ БЎЙИЧА

Қурилиш-монтаж ишлари йиллик плани 20 декабргача ва саноат ишлаб чиқариш плани 25 декабргача бажарилади. Тошкент лак-бўёқ заводида, Фарғона химиявий тола заводида, Олмалиқ кон-металлургия ва Чирчиқ электр химия комбинатларида, Фарғона азотли ўғитлар заводида ва бошқа объектларда янги қувватлар муддатидан аввал ишга туширилади.

Қурилиш-монтаж ишлари ва саноат маҳсулоти таннархи планда белгиланганига қараганда 0,15 процент арзонлаштирилади, рационализаторлик таклифлари ва ихтироларни жорий этиш йўли билан 2,5 миллион сўм тежаб қолинади.

Монтаж ишларини комплекс механизациялаш даражаси: темир-бетон конструкциялар тайёрлашда 99,7 процентга, пўлат конструкциялар тайёрлашда 97,4 процентга, технология асбоб-ускуналари тайёрлашда 94,8 процентга, технология қувурлари ётқизишда 93,6 процентга етказилади.

710 тонна қора металл прокати ва қувур, 5 тонна пайвандлаш электроди, 150 тонна ёнилғи-мойлаш материаллари тежаб қолинади.

1850 нафар янги монтажчилар тайёрланади, 3000 ишчининг ва 550 инженер-техник ходимнинг малакаси оширилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚИШЛОҚ ҚУРИЛИШИ МИНИСТРЛИГИ БЎЙИЧА

Йиллик пудрат қурилиш-монтаж ишлари плани муддатидан аввал — 27 декабрда, ўз қурилишларида 29 декабрда, саноат маҳсулотини реализация қилиш плани 27 декабрда бажарилади. Пландан ташқари 168 минг сўмлик маҳсулот реализация қилинади.

Меҳнат унумдорлигини ўстириш плани қурилишда 0,2 процент ва саноатда 0,1 процент ошириб бажарилади. Бир сўмлик товар маҳсулотига қилинадиган чиқим 0,3 процент камайтирилади.

Қаршида йилига 40 минг куб метр маҳсулот берадиган керамзит шағал заводи 1 майгача ва Жомбойда йилига 30 минг куб метр маҳсулот берадиган темир-бетон буюмлар заводи 25 декабрда фойдаланишга топширилади.

Рационализаторлик таклифларини жорий этиш йўли билан 1,3 миллион сўм тежаб қолинади. Ер қазиш ишларида қўл меҳнати 1,5 процент, юк ортиш-тушириш ишларида 3 процент камайтирилади. Асосий ишларни комплекс механизациялаш даражаси оширилади.

Қурилишда ишлатиладиган асосий машиналар: экскаваторларнинг ер қазиш ишларидаги унумдорлиги 3 процент, бульдозерларнинг ер суриш ишларидаги унумдорлиги 2 процент ва махсус кранларнинг монтаж ишларидаги унумдорлиги 3 процент оширилади. Асосий қурилиш материаллари: ёғоч 2100 куб метр, металл 283 тонна, цемент 2216 тонна тежаб қолинади.

811 инженер-техник ходимга малака ошириш курсларида таълим берилади, 4890 ишчи ишлаш[illegible]ириш техника таълимига жалб этилади ва 4265 кишининг малакаси оширилади.

Бўстонлиқ, Урганч ва Гулистон паррандачилик фабрикаларида йилига 159 мингта товуқ боқиладиган, 2-Андижон паррандачилик фабрикасида йилига 600 минг бройлер етиштириладиган корхоналар ишга туширилади.

Министрликнинг ўз автомобиль транспорти билан юк ташиш йиллик плани 27 декабргача бажарилади.

«УЗКОЛХОЗСТРОЙ» БЎЙИЧА

Қурилиш-монтаж ишлари ҳажми йиллик плани 25 декабргача, ўзининг капитал маблағлари бўйича 20 декабргача, ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича 25 декабргача бажарилади.

Планда белгиланганидан ташқари жами саҳни 10 минг квадрат метрли уй-жой, 1200 ўринли мактаб, 30 ўринли касалхона, 280 ўринли болалар боғчалари, 600 ўринли кинотеатр ва клублар, 1000 тонна маҳсулот сиғадиган омборхоналар, 3000 ўринли молхоналар қуриб битказилади, 5 миллион сўмлик қўшимча иш ҳажми бажарилади.

Меҳнат унумдорлигини ўстириш юзасидан белгиланган топшириқ 0,5 процент, маҳсулот таннархини арзонлаштириш юзасидан белгиланган топшириқ 0,2 процент ошириб бажарилади.

(Давоми иккинчи бетда).

Тошкентдаги тўқимачилик машинасозлиги заводининг ишчилари В. Крапивин (чапда), А. Байдуллаев, В. Романова, А. Шадьеро ўртоқлар СССР ташкил топган куннинг 50 йиллигини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олишга интилмоқдалар. Улар ўзаро мусобақада пешқадамлар сафида боришяпти. А. ТЎРАЕВ фотоси.

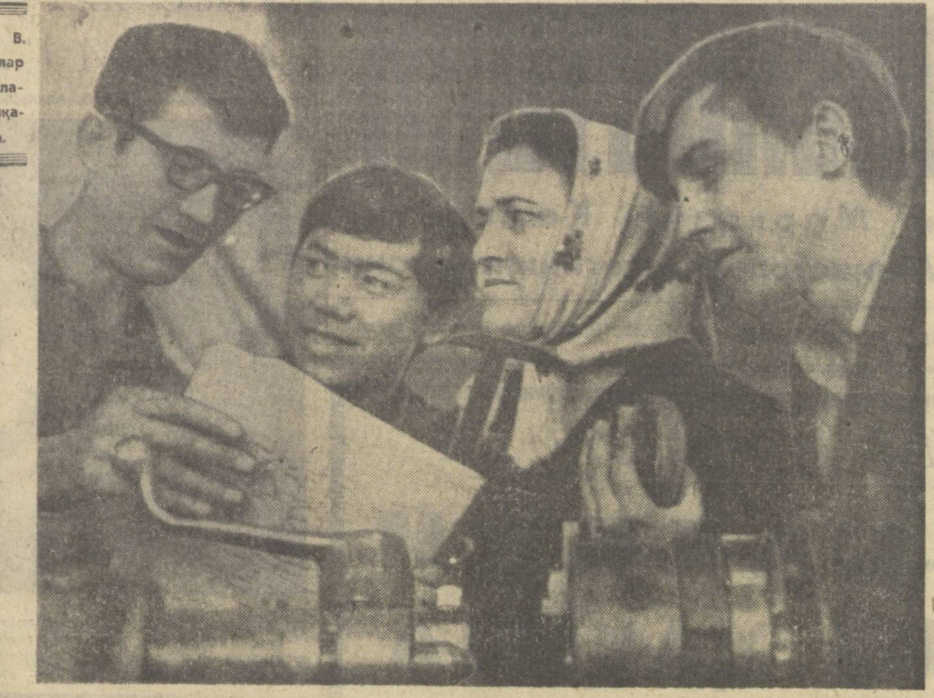

КОММУНИСТЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯЛАР

КАСБГА МЕҲР

Навоий химия комбинати ёшларнинг чинакам мўъжиза мактаби бўлиб қолди. Бу ерда мингдан ортиқ комсомол ва ёшлар тажрибали ишчилар билан дастгоҳлар олдида ёнма-ён туриб ишламоқдалар. Заводда аммиак селитраси ишлаб чиқариш планлари мунтазам ошириб бажариляпти. Ўтган йил давомида планда белгиланганидан бир неча минг тонна кўп ўғит ишлаб чиқарилиб, республикамиздаги колхоз ва совхозларга юборилди.

Ёшлар бўлган жойда иш ҳам қайнайди. Комбинатда ёшларнинг кўпчилик қисми у ёки бу ишлаб чиқариш участкаси учун жавобгар, жамоатчилик ишига бош-қош бўлмоқда. Улар СССР ташкил топган куннинг 50 йиллигига тайёргарлик бўйича ташкил қилган комиссияда ташаббускорлик кўрсатмоқдалар. Мамлакатимизнинг ярим асрлик бу тўй тантаналарига ижодий ютуқлар билан келиш учун тайёргарлик кўриш комиссиясига ёш коммунист, ацетилин цехининг бошлиғи Евгений Вайно бошчилик қиляпти. Ҳозирданоқ ўнлаб рационализаторлик таклифлари ишлаб чиқаришга жорий қилинди. Қарийб 500 минг сўмлик давлат маблағлари тежаб қолинди.

Яқин пайтларгача комбинат цехлари ўзгарувчан электр қуввати билан ишлар эди. Бу эса корхонанинг бир меъёрда ишлашига ҳалақит берар, компрессорлар кўпинча бекор туриб қоларди. Электр таъминоти цехининг технологи коммунист Юрий Юшманов электр тармоқларини қайтадан кўриб чиқишни ва унинг ишини доимий токка кўчиришни таклиф қилди.

Бу янгилик мутахассисларнинг аралашувини, бир қатор заводларга буюртмалар юборишни тақозо қиларди. Бунинг учун эса анча вақт ва маблағ сарфлаш лозим эди. Бироқ, синчков ижодкор кимёгарлар бу юмушларнинг ҳаммасини комбинатнинг ўзида ўз кучлари билан амалга оширишга жазм қилдилар. Ёш коммунистлардан Геннадий Сидоров, Петр Файнингер, комсомол аъзоси Юрий Гаврилов бу ишга бел боғладилар. Орадан кўп вақт ўтмай комбинатдаги 72 та подстанциянинг ҳаммаси доимий ток билан ишлашга кўчирилди. Электр энергиясининг узлуксизлиги таъминланди.

Ҳа, навоийлик ёшлар ҳар бир ишга ижодий ёндошиб, янги техника ва илғор технологияни жорий қилиш билан ишлаб чиқариш самарадорлигини тўхтовсиз ошира боришда ўрнак кўрсатмоқдалар. Комбинат партия комитети ёшларни ўқитиш, билим ва малакаларини ошириш, мутахассис кадрларни жой-жойига қўйиш вазифасига алоҳида эътибор беряпти. Комбинат ишчи ва хизматчиларидан 448 киши ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқимоқда. Улардан 223 йигит ва қизлар Тошкент политехника институтининг кечки бўлимида, 158 киши эса кечки политехникумда таълим оляпти. Кўпгина ёшлар комсомол сиёсий мактабларида билим олаётирлар.

300 дан ортиқ кимёгар Саратов ва Рустави химия комбинатларига ўқишга, йигирувчилик касбини эгаллашга юборилди. Улар ўз корхоналарига қайтгач синтетик тола ишлаб чиқарадиган янги цехларда ишлайдилар. Шунингдек корхона кадрларни тайёрлаш бўлими тавсияси билан цехларда машинистлар, аппаратчилар, электр слесарлар ўқиб ўз малакаларини ошираётирлар, ёндош касбларни эгалламоқдалар.

Ишга янги келган ўсмирлар илғор ишчилар, тажрибали мастерлар кузатувида ҳунар ўрганишмоқда. Қобилиятли, ташаббускор ёшлардан Римма Турғунтоева ўз касбини яхши эгаллаган, етук машинист ҳисобланади. Бу коммунист етти йигит-қизга ҳунар ўргатиб, устозлик бурчини ўтади. Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати Людмила Маршанова 20 комсомол-ёшнинг машинистлик ҳунарини эгаллашга кўмаклашди. Унинг собиқ шогирдларидан Олег Бочков, Галина Нестерева, Валентина Бураенко 6-разрядли машинист ва аппаратчи бўлиб ишламоқдалар.

— Ёшларни ўқитиш, уларни меҳнатсеварлик руҳида тарбиялаш партия ташкилотининг доимий ғамхўрлигида бўлмоқда, — дейди корхона партия комитети секретарининг ўринбосари А. Шокиров. — Ёш мутахассислар совети ҳузурида ташкил қилинган хўжалик университетида 150 йигит ва қизлар қатнашмоқдалар. Ҳамма цехларда ҳам коммунистик меҳнат мактаблари иш олиб боряпти. Ўтган йили бу мактабларни 140 киши тугаллаган эди. Шулардан Борис Ўразаев ва Елена Штоковалар ҳозир старший аппаратчи бўлиб ишлашяпти. Кўпгина ёшлар яқинда ташкил қилинган техника прогресси ва маданият халқ университетида таълим олмоқдалар.

Ўқиш кимёгарларнинг техника прогресси учун курашувчи новаторлар сафидан ўрин эгаллашига имкон беряпти. Масалан, нитроакил кислотаси цехини синовдан ўтказиб ишга тушириш анча узоқ вақтга чўзилди. НОТ бўйича инженер Надежда Шабала ўз касбдошлари билан маслаҳатлашиб олиб, цех ремонтини тармоқ графиги асосида ўтказиш тадбирларини ишлаб чиқди. Бу план амалга оширилгач, асбоб-ускуналарни созлаш учун сарфланадиган вақт қарийб икки баравар қисқарди. Бу эса ўз навбатида 38 минг сўм қўшимча иқтисодий фойда олиш имконини берди.

Навоий химия комбинати коммунистлари ва комсомол ёшларнинг ўз олдиларига қўйган режалари жуда катта. Улар тўққизинчи беш йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажариш, халқ хўжалигига кўплаб сифатли минерал ўғитлар етказиб бериш учун шижоат кўрсатиб меҳнат қилмоқдалар.

А. ШУКУРОВ.

ҚОР

Ғафур ҒУЛОМ.

Севимли шоиримиз Ғафур Ғулом катта адабий мерос қолдирди. Унинг асарлари район газеталарида ҳам босилган. Улуғбек номли Фарғона Давлат педагогика институтининг катта ўқитувчиси М. Мадгозиев яқинда Фарғона область «Коммуна» газетасининг 1959 йил сонларини кўздан кечираётиб, газетанинг ўша йил 18 декабрь сонида Ғафур Ғуломнинг «Қор» сарлавҳали шеърини ўқиб қолган ва уни кўчириб редакциямизга юборди.

Бугун биз кўпчиликка маълум бўлмаган ана шу шеърни кенг газетхонлар эътиборига ҳавола қилдик.

Катта парқув болишдек келгувси неъматларнинг
Ҳаммамизга сут берган онахон сийнаси бу.
Ўзбек шуҳрат қозонган офтоб маърифатнинг
Бугунги тонг отарда суви, хазинаси бу.
Сингиб боради қорлар ернинг мағзи-мағзига,
Энг етук шоирларнинг халқ оғзида куйидек.
Ишонинг соҳибкорнинг умидига, лабзига,
Айтгани рост чиқади дилидаги ўйидек.
Миллион-миллион топшириб қувонган эдик кеча,
Ҳунаримиз ошмоқда ҳар кеча тонг отгунча.
Турсуной, сен гўзалсан, лабларинг мисли ғунча,
Халқини яхши кўрган қизлар бўлар сенингча.
Катта парқув болишдек келгувси неъматларнинг
Ҳаммамизга сут берган онахон сийнаси бу.
Ўзбек шуҳрат қозонган каттакон маърифатнинг
Нақ тўрт миллион пахтадек ўзбек хазинаси бу!

1959 йил, декабрь.

МУЛОҲАЗА ВА МУНОЗАРА

МЕЪМОРЧИЛИК МУАММОЛАРИ

Архитектура танқидчилиги ҳусусида

Халқимиз меъморлик санъати тарихи жуда қадим замонлардан бошланади. Меъморий санъатимиз намуналари ичида минг йиллик обидалар мавжуд. Ўнлаб асрлар ўтиши билан ўз шакли-тароватини ўзгартирмаган Исмоил Сомоний мақбараси, ҳусни, безаклари, рангини йўқотмаган Самарқанд, Бухоро, Хива ва бошқа шаҳарлардаги тарихий ёдгорликлар халқимизнинг бой меъморий санъати намуналари сифатида мағрур қад кўтариб турибди.

Халқимиз меъморий санъати тарихи порлоқ саҳифаларга тўлиқ. Уларни санаб адоғига етиб бўлмайди. Бинобарин, уларнинг мақтовини келтиришнинг ҳожати йўқ. Биз масаланинг бошқа жиҳатини таҳлил қилмоқчимиз. Яъни бой меъморчилик санъатимиз бизнинг замонга келиб қайси йўсинда ўз инъикосини топмоқда. Бу соҳа тарихини қандай ўрганяпмиз-у ундан қандай фойдаланмоқдамиз. Биз ҳозирги яратаётган архитектура асарларига ота-боболаримиз меъморчилик санъати намуналарини қандай татбиқ этмоқдамиз. Гап ана шу хусусида боради.

Кейинги йилларда республикамиз улкан қурилиш майдонига айланиб қолди. Янги-янги шаҳарлар, гидростанциялар, йирик саноат корхоналари қуриш кундалик ишимизга айланди. Республикамизда, айниқса, зилзиладан сўнг Тошкентда қурилиш ишлари ҳар қачонгидан жадаллашиб кетди. КПСС XXIV съездига қилинган ҳисобот докладида Л. И. Брежнев айтганидек, бизнинг мамлакатимиз ҳозирги вақтда дунёдаги барча мамлакатлардан кўпроқ қурмоқда.

Ҳа, дарҳақиқат кўп қурмоқдамиз. Ҳаёт, давр тақозоси бу. Шуни қувонч билан таъкидлаш кераккки, аксари бино ва иншоотларимизни жуда сифатли қилиб қурмоқдамиз. Бу иншоотларда асрий меъморчилик санъатини ҳозирги замон архитектура талаблари, қонун-қоидалари билан уйғунлашаётганини кўриш мароқли. Тошкентдаги Алишер Навоий номидаги катта опера ва балет театри, В. И. Ленин музейи ва доҳий номидаги хиёбон, Самарқанддаги, Андижондаги оммавий томошахоналар, қатор бошқа йирик бинолар бунга мисол бўла олади.

Катта ишларни бажариш жараёнида айрим нуқсонларга йўл қўйилиши табиий. Биз бу мақоламизда ўша «айрим» нуқсонлар, уларни келтириб чиқарадиган сабабларни тугатиш йўллари хусусида ўз фикр ва мулоҳазаларимизни ўртоқлашмоқчимиз.

Меъморлик — санъат. Бас, шундай экан, меъмор, ёки ҳозирги кенгайган маънодаги архитектор санъаткордир. Бинобарин у ижодкор ҳам. Архитектура асари — санъат асари. Ёзувчи бирор асар яратса, бастакор бирор музика тўқиса бу ижодий ишга ўз муносабатимизни билдирамиз. Бу муносабат билдириш кўп сонли матбуот органлари орқали амалга оширилади. Бугун бирор санъат асари яратилса, эртага у газета ёки журналда, ёйинки радио ва телевидениеда шарх қилинади, хира томонлари танқид қилинади. Шундай бўлгач, ёзувчи ёки бастакор халқ, танқидчилар фикри билан ҳисоблашмай кўрсин-чи! Қилни қирқ ёрадиган нуқтадон мунаққидларимиз назаридан бирорта адабиёт ёки санъат асари, спектакль ёхуд киносценарий четда қолмайди.

Хўш, архитектурани санъат дедик. Нега архитектура танқидчилиги йўқ? Республикамиздаги «УзНИИП», «Ташгенплан», «ТашЗНИИЭП» каби ўнлаб лойиҳалаш институтларида юзлаб малакали архитекторлар ижодий иш билан машғул. Тошкент политехника институтидаги мустақил архитектура факультетида йилига юзлаб ёш архитекторлар тайёрланяпти. Қолаверса, республикамизнинг ҳар бир шаҳрида ва районида архитекторлар ишлаб турибди.

Архитектура асари ҳам ижод ва тафаккур намунаси экан, у нуқсонлардан холи эмасдир. Социалистик жамиятимизда камчилик ва нуқсонларга қарши курашнинг синалган усулларидан бири — бу танқид ва ўз-ўзини танқиддир. Тошкентнинг марказида, микрорайонларида қурилаётган бино ва иншоотлар орасида кўзни қувонтирмайдиган, дидсиз яратилган бинолар йўқ эмас.

Архитектура танқидчилиги меъморларнинг тор доирадаги кенгашларидан, йиғилишларидан ташқарига чиқмаяпти. Ҳолбуки архитектура асарлари хусусида айтиладиган гаплар жуда кўп. Фикримизга далиллар келтирамиз.

Тошкент шаҳридаги баъзи биноларнинг архитектура жиҳатидан безатилишини олиб кўрайлик. Маълумки, зилзиладан сўнг Тошкент марказини қайта қуриш бош плани ишлаб чиқилди ва у ҳукумат тасдиғидан ўтди. Ҳозирги вақтда ана шу бош план асосида шаҳар маркази тез суръатларда реконструкция қилинаяпти.

Шаҳар маркази В. И. Ленин номли майдондан бошланади. Бу ердаги парадлар хиёбони архитектура ечими ижобий ҳал қилинган. Унинг бир томонида етти қаватли ҳукумат уйи қад кўтариб турган бўлса, иккинчи чеккасида ўн тўққиз қаватли маъмурий бино қурилиши охирлаб қолди. В. И. Ленин музейи филиали Ленин майдонига туташиб яхлит бир архитектура ансамблини ташкил этган. Ленин хиёбони, ва ундаги ранго-ранг кафе ва чойхоналар, Халқлар дўстлиги боғлари марказга файз бағишлаган.

Бир қарашда ҳаммаси кўнгилдагидек, архитекторларнинг ўйлаган фикр ва режалари оммага аёндек туюлади. Умуман олганда хиёбон яхши композицияланган. Лекин синчиклаброқ, чуқурроқ мулоҳаза юритиб, бу архитектура намуналарига танқидий кўз билан қараган киши айрим нуқсонларга йўл қўйилганлигини кўриши қийин эмас.

1971 йил апрель ойида Тошкентда Иттифоқимиз архитекторларининг катта анжумани бўлиб ўтди. СССР Архитекторлар союзи правлениеси секретариатининг сайёр секцияси мажлиси бўлди. Бу анжуманда Тошкент маркази лойиҳаси етук архитекторлар томонидан атрофлича муҳокама қилинди. Мутахассислар бир қарашда бинойидек кўринган марказ лойиҳасида унинг архитектура ечимларида талай нуқсонлар борлигини кўрсатиб бердилар.

Чунончи, Ленин майдонидаги ажойиб бинолар сафидан ўрин олган, ойна ва металлдан қад кўтарган конструкторлик бюроси биноси атлас кўрпага бўз ямоқдек дўрдайиб қолган. Киров кўчасида қурилган «Билим» уйи биноси яхши архитектура кўринишига эга бўлгани ҳолда у ўз ўрнини топмаган. Оралиқда қолиб кетган.

Халқимизда яхши нақл бор. Иморатинг иморат бўлгунча, жойинг-жой бўлсин, дейилади. Тўғри-да, баъзи иморатлар жуда серҳашам қилиб қурилгани ҳолда у бино тушган жой нобоп бўлганлигидан кўзга кўринмайди, бинони гўзал қилишга бўлган интилиш зарур самарани бермайди. Баъзи жойларда эса оддийгина қурилган бино ўз ўрнини топганлиги учун чиройли ва файзли кўринади.

Ленин номли хиёбондаги «Зангори гумбаз» кафеси ва ўзбек чойхонасини олайлик.

Кафе зали ниҳоятда кичкина ва поли бир текис эмас. Бунинг устига миллий овқатлар пишириладиган хоналар залнинг ўзида. Шунинг учун хўрандалар ўтириб ҳордиқ чиқарадиган ва овқатланадиган хона доимо дим ва тутун. Бунда авторлар В. Муротов ва Л. Дзимос ўртоқлар Россия биноларидаги хоналарга қуриладиган камин (ёриқ ўчоқ) формасидан фойдаланмоқчи бўлганлар. Ҳолбуки бундай каминли хоналар Россия иқлимига мос келади. Ана шу ерда архитекторлар, ижодий йўл тутишлари керак эди.

Кафедан сал нарироқдаги чойхона биноси ҳам ниҳоятда серҳашам. Бироқ, чойхўрлар ўтирадиган зал ҳаддан ташқари кичик.

Тошкент атрофида жуда кўплаб микрорайонлар, массивлар барпо этилди. Чилонзор, Қорақамиш, Қўйлиқ ва бошқа массивлардаги уй-жойлар қурилиши архитектура талабларига яхши жавоб бермайди. Биноларнинг жойлашиши, унинг ташқи қиёфаси, ички қулайликлари хусусида жуда кўп яшовчилардан редакцияларга эътироз хатлари келиб турибди. Бу ўринли эътирозлар архитекторларимизни жиддий ўйлантирмоғи лозим.

Кейинги пайтларда архитекторлар, лойиҳачилар умуман шаҳар қурувчилар, ернинг, иқлимнинг характерини ҳисобга олиш тўғрисида кўп гапирмоқдалар. Бу жуда соз. Бу ўринда шаҳримизга зилзила оқибатларини бартараф этишга кўмаклашишга келган москвалик, россиялик, болтиқбўйилик қурувчилар тажрибаси жуда ибратлидир. Улар қисқа вақт ичида шаҳримизнинг иқлим шароитларини ҳисобга олиб, Пушкин кўчаси бўйлаб қурилган марказий кварталларда осиёбоп бинолар қуришди. Бинолар қуриш жараёнида яшил бойлигимиз, оқар сувимизни сақлаб қолишга катта эътибор бердилар.

Архитекторларимиз, лойиҳачиларимиз бирор жойга қуриладиган бино лойиҳасини чизишда уни ўша ернинг хусусиятига, табиатига мослаштиришлари керак. Кўкаламзорлаштириш, умуман ободонлаштириш ишлари архитектура безаклари билан уйғунлашиб кетмоғи керак.

Ш. ҚОСИМОВ,
инженер.

ҚУРИЛИШИМИЗ ИСТИҚБОЛИ

(Боши биринчи бетда).

Ер ковлаш ишларини механизациялаш ҳамда комплекс механизациялаш даражаси 97 процентгача, юк ортиш-тушириш ишларини механизациялаш даражаси 80 процентгача, бетон ва қоришма тайёрлашни механизациялаш даражаси 60 процентгача, сувашаш ишлариники 20 процентгача, бўяш ишлариники 32 процентгача, инерт материаллар қазиб чиқариш ва уларга ишлов беришни механизациялаш даражаси 97 процентгача етказилади.

Меҳнатига аккорд ва аккорд-мукофот тарзида ҳам тўланадиган ишчилар сони 49,2 процентгача етказилади.

Нормадагига нисбатан 2 миллион дона ғишт, 3000 тонна цемент, 10 минг куб метр ёғоч тахта, 320 тонна прокат, 30 тонна ёнилғи-мойлаш материаллари тежаб қолинади.

Объектларнинг 75 процентини «аъло» ва «яхши» баҳолар билан ишга тушириб, қурилиш сифати яхшиланади.

Шартли йиллик иқтисодий самараси 90 минг сўмлик рационализаторлик таклифлари ишлаб чиқаришга жорий қилинади.

Йирик панеллардан 20 та болалар боғчаси, 200 та уй-жой ҳамда ичи ғовак элементлардан 10 та сигирхона монтаж қилиниб, ишга туширилади.

Қурилишлар ва корхоналарни кадрлар билан таъминлаш учун 3 минг ишчи ўқитилади ва 4 минг ишчининг малакаси оширилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР БИНОКОРЛИК МАТЕРИАЛЛАРИ САНОАТИ МИНИСТРЛИГИ БЎЙИЧА

Маҳсулотни реализация қилиш йиллик плани 26 декабргача бажарилиб, пландан ташқари 2 миллион сўмлик маҳсулот реализация қилинади.

Планга қўшимча равишда 13 минг тонна цемент, 37 шартли километр асбоқувурлар, 11 минг квадрат метр дераза ойнаси ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарилади.

Халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш 1,4 баравар кўпайтирилади.

Меҳнатни илмий ташкил қилиш планларини жорий этиш йўли билан 300 минг сўм, рационализаторлик таклифларини жорий этиш ҳисобига 670 минг сўм иқтисодий самара олинади.

Меҳнат унумдорлигини ўстириш топшириғи 0,5 процент ошириб бажарилади. Пландан ташқари 350 минг сўм фойда олинади.

Маҳсулот сифатини яхшилаш тадбирлари комплекси ўтказилади. Жумладан, 1972 йилда «500» маркали цемент ишлаб чиқариш 25 процент кўпайтирилади.

Пишган ғиштни вагонеткаларга жойлаш иши 9 та технология линиясида автоматлаштирилади, Қўқондаги бинокорлик материаллари заводидаги 4 та прессда силикат ғиштни кўтариб олиш автоматлаштирилади.

Вагонеткаларга ғишт териб берадиган битта автомат ўзлаштирилади, айланма ғишт пишириш печлари туннель печларга алмаштирилади.

Тошкент бинокорлик материаллари комбинатида сопол пардозлаш плиткалари ишлаб чиқарадиган, Оҳангарон цемент комбинатида минерал плита ишлаб чиқарадиган Чирчиқ ойна заводининг янги цехида шихта тайёрлаб берадиган янги технология линиялари ишга туширилади.

Янги бинокорлик материаллари: оқ цемент, ворсалин, ювиладиган қоплама қоғоз, сериографик сирли сопол плиталар, картон ишлаб чиқариш ўзлаштирилади.

Бекободдаги шағал заводида, Попдаги «Изокровля» заводининг картон ишлаб чиқариш цехида янги ишлаб чиқариш қувватларини, Шарғундаги 23-ғишт заводлари бошқармасида ғишт пиширувчи линияни ўзлаштириш муддатлари 3 ой қисқартирилади.

3500 нафар янги ишчи тайёрланади ва 4500 нафар ишчининг малакаси оширилади.

АРХИТЕКТОР ШАРҲЛАЙДИ

ДАВР ТАЛАБИ

Редакция таклифига кўра, «Меъморчилик муаммолари» сарлавҳали мақола билан танишиб чиқдим. Унда ҳақиқатан муҳим масала кўтарилган. Бу, архитекторлар ва қурувчиларга жуда фойдали. Дарвоқе, архитектура — ижодий иш. Демак, унинг танқидчилиги ҳам бўлиши керак. Чунки ижодий иш ўз навбатида турли мулоҳазани ҳам туғдиради.

Сўнгги ўн йил ичида гўзал Тошкентимиз фақат Урта Осиёдагина эмас, Иттифоқимизда ҳам янги, замонавий шаҳарлардан бирига айланди. Кўплаб турар-жой массивлари, жамоат бинолари, йирик саноат объектлари қурилди. Қатор архитектура ансамбллари барпо этилди. Хўш, бунёд этилаётган бинолар ва массивлар жамоли ҳозирги талабга, халқ эҳтиёжига ва дидига мос келадими?

Ҳозирги замон ўзбек архитектураси ҳақида фикр юритганда беихтиёр шуни ўйлайсан, киши. Узбекистон архитектураси ўзининг миллий хусусиятлари, ташқи кўриниши ва иқлим шароитига мос тушиши билан чиройли, файзли бўлиши керак. Бу талаб ота-боболаримиз меъморчилик санъатида ҳам жуда усталик билан қўшиб олиб борилган.

Кейинги пайтларда республикамиз архитекторлари ҳам ана шунга риоя қилмоқдалар. Биноларимизда қуёш нурини тўсадиган соябонлар пайдо бўлди. Бинони офтобга қаратиб қуриш, уларда миллий хусусиятларни мужассамлаштиришга интилиш кучаймоқда. «Зангори гумбаз», Ҳамза театри, Узбекистон ССР Министрлар Советининг биноси, В. И. Ленин музейи, «Саёҳат» меҳмонхонаси ва шу каби бинолар юқоридаги талабга жавоб беради. Аммо, афсуски, бундай бинолар кам. Қурилаётган ва бунёд этилган кўпгина микрорайонлар, маданий-маиший бинолар камчиликлардан ҳоли эмас. Мақолада ана шундай бинолар архитектураси юзасидан жуда тўғри ва ўринли танқидий фикр юритилган. Масалан, шаҳримизнинг Қорақамиш, Шимол массивлари бир-бирига ўхшаш бўлиб, архитектура жиҳатидан хийла пала-партиш қурилган.

Шуни унутмаслигимиз кераккки, йирик биноларни биз ўн-ўн беш йилга эмас, бир аср ва ундан кўпроққа мўлжаллаб бунёд этишимиз керак. Бунда маҳаллий иқлим шароитини ҳам ҳисобга олиш зарур. Буни ҳисобга олган лойиҳалар ҳам йўқ эмас. Масалан, «Ташгенплан» Университет кўчасидаги «Марказ-27» микрорайонида қуриладиган бинолар лойиҳаси бизнинг иссиқ иқлимимизга анча мослаштирилган. Бу районда 9 ва 4 қаватли, коттеж типидаги бинолар барпо этилади. Микрорайонда мактаб, боғча, гараж бинолари ва бизнинг шароитимизга мос дарахтзор ва ҳовузлар бунёд этилади. Афсуски, лойиҳада кўзда тутилган мўлжалимиз гоҳида бузилади. Бунга кўпроқ айрим қурувчилар айбдор бўладилар. Улар биноларни қуришаётган пайтда мавжуд дарахтларни асраб қолишга етарли эътибор беришмайди. Биз энди бунга чет қўйишимиз керак.

Узбек совет архитектурасининг миллий жиҳатларини ривожлантиришга бундан буён ҳам муҳим эътибор беравершимиз керак. Бу ишга рассомлар ва уста наққошларни ҳам жалб этиш лозим. Лекин шуни айтиш кераккки, улар бу соҳада ҳали кенг миқёсда иш олиб боришаётгани йўқ. Биз уларнинг архитектурамизни ривожлантиришда фаол қатнашишларини истардик. Шу ўринда «Зангори гумбаз»да қўлланилган миллий нақшлар архитектураси ижобий ҳал этилганини айтиб ўтмоқчиман. Баъзилар «Зангори гумбаз» пастда, ажралиб қолган, деган фикрларни айтишади. Тўғри, ундаги ўчоқлар камин формасида ишлангани бизнинг шароитимизга унчалик мос бўлиб тушмаган. Бу, бинонинг камчилиги, албатта. Лекин гумбаз ҳали битмаган комплекснинг бир бўлаги, холос. Уша ерда катта монумент қад кўтаради. Шунда гумбоз ва монумент ягона ансамблни ҳосил қилади, унинг кўрки янада очилади.

Газета архитектура танқидчилигига доир масалани кўтариб жуда яхши иш бошлади. Биз, архитекторлар шу соҳага оид мутахассисларнинг ўз фикр-мулоҳазалари билан қатнашишларини истаймиз. Янги тузилган лойиҳалар кўргазмасини ташкил этиш, зарур бўлса уни халқ муҳокамасига қўйиш келажакда йирик, гўзал, замонавий ҳам миллий хусусиятлари барқ уриб турган бинолар бунёд этилишига янада кенг йўл очади.

Х. УБАЙДУЛЛАЕВ,
Тошкент политехника институти архитектура факультетининг декани, архитектура фани кандидати.

«Совет Узбекистони»нинг 1971 йил 14 декабрь сонида юқоридаги сарлавҳа остида босилган фельетонда Сирдарё область маориф бўлимининг инспектори Т. Сувонқулов ўз вазифасидан фойдаланиб, сохта ҳужжатлар расмийлаштириш йўли билан давлатнинг кўп миқдордаги маблағини ўзлаштиргани фош этилганди.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»ДА БОСИЛГАНДАН КЕЙИН

«ЧЕМПИОН»

Сирдарё область прокуратурасидан қуйидаги жавоб олинди: Т. Сувонқулов 1968—1970 йиллар мобайнида ўқувчиларнинг спартакиадалари ўтказилганда мусобақа тренерларига, судьяларига, медицина ходимларига ва оркестр составига «берилди» деб сохта ҳужжатлар тузиб, давлатнинг 16 минг 441 сўм пулини ўзлаштирган. У ана шу ўғирланган пулнинг 9700 сўмини область халқ маорифи бўлимининг мудири Ҳакимовга берганлиги аниқланди. Шу сабабли Ҳакимов, унинг ўринбосари Огай ва область маориф бўлимининг жиноят қилишда айбдор бўлган бошқа ходимлари ҳам Сувонқулов билан бирга жиноий жавобгарликка тортилдилар.

ХАЛҚ ХИЗМАТКОРИНИНГ БУРЧИ

СОВЕТЛАР партия ташкилотларининг раҳбарлигида кўп қиррали ташкилотчилик ишларини олиб бормоқдалар ва халқ оммасининг куч-ғайратини СССР халқ хўжалигини ривожлантириш тўққизинчи беш йиллик планини ортиғи билан бажариш учун курашга сафарбар этмоқдалар.

КПСС XXIV съезди тўққизинчи беш йилликда хўжалик ва социал-маданий юксалишнинг улуғвор программасини белгилаб берди. Шу билан бирга съезд хўжалик ва социал-маданий қурилишда Советларнинг ролини ошириш, аҳолининг кундалик талаб ва эҳтиёжларини қондириш масаласида ва меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш ишида Советларнинг фаолиятини янада кучайтириш тўғрисида муҳим кўрсатма берди.

Бу кўп қиррали ва масъулиятли вазифаларни бажариш Советларнинг ҳамма депутатларидан давлатни бошқариш ишига актив қатнашишни талаб қилади.

Совет депутатлари қишлоқ Советидан бошлаб то СССР Олий Советигача бўлган барча давлат ҳокимияти органларида чинакам халқ вакилларидирлар. Бевосита халқ томонидан сайланган бу вакиллар ҳокимият органларида меҳнаткашлар манфаатларини кўзлаб иш олиб борадилар ва уларнинг иродасини ифодалайдилар. Совет депутатлари халқ билан бевосита алоқада бўладилар ва бутун фаолиятлари юзасидан шу халқ олдида бевосита жавоб берадилар.

Дунёда биринчи социалистик давлатнинг асосчиси ва раҳбари В. И. Ленин депутатлар «... ўзлари ишлашлари, ўз қонунларини ўзлари бажаришлари, турмушда юз берган нарсаларни ўзлари текширишлари, ўз сайловчилари олдида бевосита ўзлари жавобгар бўлишлари лозим»*) деган эди.

В. И. Лениннинг бу кўрсатмаларида ҳар бир депутатнинг фаолият программаси очиқ таърифлаб берилган. Совет депутатлари социалистик давлатнинг 50 йилдан ортиқ тарихи давомида унинг амалий фаолиятида В. И. Ленин кўрсатмасига тўлиқ амал қилиб, жамият ва давлат ишини бошқаришда ўз сайловчиларининг юксак ишончини оқлаб келмоқдалар.

Маҳаллий Советларнинг узоқ йиллар давомида эришган ижобий тажрибаси ва амалдаги қонунларга асосан ҳар бир Совет депутатининг асосий бурчи ва ҳуқуқи борки, шуларга тўлиқ амал қилиниши лозим ва шарт.

Хўш, депутатнинг бурчи деганда нимани тушунамиз? Бу саволга қонун қуйидагича жавоб беради: Ҳар бир Советнинг депутати Совет ишида актив қатнашиши, унинг топширикларини бажариши, сайловчилар билан доим алоқада бўлиши, қонунларни тушунтириб туриши, сайловчиларни Совет ҳамда унинг ижроия комитети қабул қилган қарорлар тўғрисида хабардор қилиб туриши ва бу қарорларни амалга оширишга оммани жалб этиши, сайловчиларнинг наказлари ва таклифларини амалга ошириш учун астойдил ҳаракат қилиши, гражданларни қабул қилиши ҳамда уларнинг таклифлари, ариза ва шикоятларини ҳал этишда ёрдам кўрсатиши, ўз иши ҳамда Совет иши ҳақида сайловчилар олдида йилига камида икки марта ҳисоб бериб туриши шарт.

Бинобарин ҳар бир депутат Совет сессиясида фаол қатнашиши, муҳокама қилинаётган масалалар бўйича ўз фикр ва мулоҳазаларини айтиши, таклифлар киритиши ҳамда мазмунли қарорлар қабул қилинишига ёрдамлашиши лозим.

Шуни қайд қилиш керакки, кейинги йилларда республика маҳаллий Советлари фаолиятида депутатларнинг иштироки активлашмоқда. 1970 йилда маҳаллий Советларнинг сессияларида сўзга чиққан депутатларнинг сони 34 мингдан кўпроқ кишини ташкил қилади, депутатларнинг бевосита иштироки билан доимий комиссиялар тайёрлаган хўжалик ва социал-маданий қурилишга оид 23961 масала Совет ва ижроия комитетлар муҳокамасига киритилган.

Депутатларнинг доимий комиссиялар фаолиятида қатнашиши тўғрисидаги маълумотларни ўрганиш натижасида шундай хулосалар чиқмоқдаки, жойларда бу соҳада ҳали кўпгина камчиликлар мавжуддир. Ижроия комитетларининг баъзи раҳбарлари депутатларни доимий комиссияларнинг ишида актив қатнашмаётганлигидан шикоят қиладилар. Лекин бу камчиликнинг сабаби, фикримизча, Совет, унинг ижроия комитетлари ва доимий комиссияларнинг ўзларига ҳам боғлиқдир. Масалан, доимий комиссиялар мажлисларда ўз аъзоларининг ҳисоботини деярли эшитмайдилар, ижроия комитетлар эса депутатларнинг ҳуқуқ ва бурчи тўғрисида камдан-кам семинар ўтказадилар. Советларнинг сессияларида доимий комиссияларнинг ҳисоботлари мунтазам равишда эшитилмайди.

Булардан ташқари, депутат сайланган округда ўз иши ҳамда Совет иши ҳақида йилига камида икки марта ҳисоб бериши керак.

Маълумки депутатларнинг ҳисоботини тинглаш сайловчиларнинг конституцион бурчидир. Шу билан бирга сайловчиларнинг Совет ва депутат фаолияти устидан бевосита назорат қилиб туришини таъминловчи социалистик демократия принципларидан ва халқни давлатни бошқаришга актив иштирок эттиришнинг муҳим формаларидан биридир.

Депутатларнинг ўз сайловчилари олдида ҳисоб бериб туришлари кейинги вақтларда анчагина активлашган бўлсада, аммо бу соҳада жиддий камчиликлар ҳам мавжуддир. Область, шаҳар, район қишлоқ ва посёлка Советлари депутатларининг ҳисоботини ўтказиш тажрибасини ўрганиш шуни кўрсатмоқдаки, жойларда ижроия комитетлар ҳали ҳам бу муҳим масалада катта камчилик ва хатоларга йўл қўймоқдалар.

Маълумки, қонунга асосан Советнинг ҳар бир депутати ўзи сайланган округидаги сайловчилар олдида ҳисоб бериши шарт ва ҳар бир округ сайловчилари фақат ўзлари сайлаган депутатнинг ҳисоботини эшитишга ҳамда муҳокама қилишга ҳақлидирлар. Амалда эса депутатларнинг ҳисоботини ташкил қилувчи ижроия комитетлар бу демократик принципга ва асосий қоидага ҳамма вақт ҳам риоя қилмайдилар. Депутатлар ҳисобини «группа» тариқасида ёки бир неча Советларнинг (область, район ва қишлоқ Советларининг) депутатлари ҳисоботини бир вақтда ва бир жойда ўтказадилар.

Мисол тариқасида Тошкент область Оржоникидзе район Байтқўрғон қишлоқ Советида ўтказилган депутатлар ҳисоботи тўғрисида 1969 йил 10 декабрда тузилган протоколдан баъзи жойларини келтирамиз.

«Сайловчилар билан Тошкент область Советига 320- Байтқўрғон округидан сайланган депутат ва Оржоникидзе район Советига 121, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 129 округлардан сайланган депутатлар ва қишлоқ Советига 1- дан 43-гача бўлган округлардан сайланган депутатларнинг учрашуви».

Демак, сайловчиларнинг бир мажлисининг ўзида 52 депутатнинг ҳисоби «эшитилган», қабул қилинган қарорда «320-Байтқўрғон округидан сайланган депутат Т. Абдуллаева ва район, қишлоқ Совети депутатларининг ишлари қониқарли деб топилсин» деб ёзилган. Бундай мисолларни кўпгина маҳаллий Советлар депутатларининг ҳисоботини уюштиришда учратиш мумкин. Баъзи Советларда депутатларнинг ҳисоботи тўғрисида протоколлар расмийлаштирилмайди.

Коммунистик партия ва Совет давлати депутатларнинг Советлар фаолиятидаги ва жамият ишини бошқаришдаги ролини ошириш мақсадида уларнинг ҳуқуқларини кенгайтириш тўғрисида доим ғамхўрлик қилмоқда. Маҳаллий Советлар депутатларининг ҳуқуқлари кенгайганлиги кейинги йилларда қабул қилинган қонунларда, жумладан, 1968 йил 25 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон ССР меҳнаткашлар депутатлари қишлоқ Советлари тўғрисидаги қонунда ва 1971 йил 16 июлда қабул қилинган Ўзбекистон ССР район Советлари, шаҳар ва шаҳардаги район Советлари тўғрисидаги қонунларда ўз ифодасини топди.

Меҳнаткашлар депутатлари шаҳар, шаҳардаги район Советининг депутати ёки бир группа депутатлар сессия вақтида ижроия комитетга, унинг бўлимлари ва бошқарма раҳбарларига, шаҳар, район территориясида жойлашган корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг раҳбарларига шаҳар, шаҳардаги район Совети компентенциясига таалуқли бўлган ҳар қандай масала юзасидан сўров билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эгадирлар.

Депутат сўров билан мурожаат қилган раҳбарлар эса Совет сессиясида депутатнинг сўровига жавоб беришлари, жавобни тайёрлаш учун кўпроқ вақт талаб қилганида эса, Совет белгилаган муддатда жавоб беришлари шарт ва бу ҳақда навбатдаги сессияда албатта маълум қилиниши керак. Шаҳар, район Совети депутатнинг сўровига берилган жавоб юзасидан қарор қабул қилади.

Яна маҳаллий Советлар депутатлари ҳуқуқларининг бошқа соҳаларда ҳам кенгайганлигини кўрамиз. Масалан, шаҳар, шаҳардаги район Советининг депутати ўз депутатлик вазифаларини бажараётган вақтда шаҳар транспортида (метро, автобус, трамвай, троллейбусларда) бепул юриш ҳуқуқига эгадир.

Маҳаллий Совет депутати шаҳар, шаҳардаги район Советининг, шунингдек район ва қишлоқ Советининг розилигисиз, сессиялар ўртасидаги даврда эса унинг ижроия комитети розилигисиз, маъмуриятнинг ташаббуси билан корхона, муассаса, ташкилотдаги ишидан бўшатилиши ёки колхоз аъзолигидан чиқарилиши мумкин эмас.

Амалдаги қонунларга асосан шаҳар, район, қишлоқ Советларининг депутатлари ўз депутатлик фаолияти жараёнида вужудга келадиган масалалар юзасидан Совет, унинг ижроия комитети ва доимий комиссиялари қарамоғига таклифлар киритиш ҳуқуқига эгадирлар.

Демак, маҳаллий Советларнинг депутатлари катта ҳуқуқ ва ваколатга эгадирлар. Масала шундаки, депутатлар ўзларига берилган бу кенг ҳуқуқлардан тўла фойдаланишлари керак.

Жойларда депутатларнинг амалий фаолиятини ўрганиш шуни кўрсатмоқдаки, ҳали кўпгина маҳаллий Советларнинг депутатлари ўз ҳуқуқларидан тўлиқ фойдаланмаётирлар. Бу эса Совет, ижроия комитети ва доимий комиссияларнинг ташкилотчилик фаолиятига ҳамда депутатларнинг ўз бурчларини тўлиқ бажаришига салбий таъсир кўрсатмоқда. Бундай камчиликларни тугатиш учун Советлар, уларнинг ижроия комитетлари депутатлар билан доим алоқада бўлиб, ўз бурчларини тўлиқ адо этиш ва ҳуқуқларидан самарали фойдаланишларида уларга доимий ёрдам бериб туришлари зарур.

К. КОМИЛОВ,
юридик фанлар кандидати.

*) В. И. Ленин, Асарлар, 25 том, 467 бет.

Фотолавҳалар

Андижон области. Ленин районидаги Меҳнат Қизил байроқ орденли «Правда Востока» колхози механизаторлари кўкламги дала ишларига пухта тайёргарлик кўрмоқдалар. Еттинчи бригада тракторчиси Аҳмадали Қурбонов ўз сеялкасини мавсумга биринчилар қатори созлаб қўйди. Нуркат Шодиев неча ўн йиллардан буён Ворошилов районидаги Свердлов номли колхозда трактор рулини моҳирлик билан бошқариб келмоқда. Шу даврда у ўнлаб меҳнатсевар шогирдларини тарбиялади. Н. Шодиев ўз шогирдларига ҳамиша ўрнак. Ҳозир у ўз шогирдлари билан колхоз техникасини кўкламги экиш мавсумига ҳозирлашда жонбозлик кўрсатмоқда. Суратларда: Аҳмадали Қурбонов (юқорида); Нуркат Шодиев ўртоқлар иш устида.

Т. Ҳасанов ва Х. Бозоров фотолари.

«Совет Ўзбекистони» ва ЎзТАГ мухбирлари хабар қиладилар

НУКУСДА БАЛАНД ИМОРАТ

◆ НУКУС. Тўққиз қаватли меҳмонхона. Қорақалпоғистон пойтахтида биринчи баланд иморат бўлади. Қизкетган ариғи ёқасида шу иморат қурилиши бошлаб юборилди. Иморат қозиқлар устида қурилади. Автоном республикада илгари шу йўсинда иморат қурилмаган эди, қозиқ устига қуриладиган иморат анча арзон тушади.

Ўзбекистоннинг 50 йиллиги байрам қилинадиган 1974 йилда меҳмонхона эшиклари очилади. Меҳмонхонада қишлик ва ёзлик заллари бўлган ресторан, юк кўтарадиган ва пассажир кўтарадиган лифтлар — хуллас замонавий меҳмонхонада бўлиши зарур ҳамма хизмат ва жиҳозлар муҳайё қилинади.

Меҳмонхонада бир вақтда 300 киши истиқомат қилиши мумкин.

Нукусда қуриладиган бошқа баланд иморатларнинг ҳам лойиҳалари ишланмоқда. Марказий кўчалардан бири — Пушкин кўчасида яқин вақтда тўққиз қаватли уй-жой қурила бошлайди. Бинонинг биринчи қаватида магазин, кафе, маиший хизмат комбинати жойлашади. Қолган қаватларда юзга яқин оила жойлашади.

ПАЙЧИЛИК АСОСИДА

◆ ГУЛИСТОН. Сирдарё область колхозлараро бўрдоқи пункти дастлабки юз бош бўрдоқи қорамолни гўшт комбинатига топширди. Ҳар молнинг ўртача вазни 380 килограммдан.

Бу ерда молларни бўрдоқига боқиш яхши йўлга қўйилган: чигит, пўчоқ, кунжара, маккажўхори силоси, қуруқ бедадан фойдаланилмоқда. Сермеҳнат процессларни механизациялаш маҳсулот таннархини анча арзонлаштиришга имкон берди. Ҳозирги вақтда топширилаётган гўштнинг бир центнери юз сўмга — пландаги нархидан 40 сўм арзонга тушмоқда.

Сирдарё ва Ворошилов районларининг 14 та колхози пайчилик асосида мана шу бўрдоқи пунктини очган. Бу йил пунктнинг Социалистик Меҳнат Қаҳрамони И. А. Бездетний бошчилигидаги коллективи тайёрловчиларга 1800 бош қорамол жўнатади. Бу ҳар икки район колхозлари давлатга бир йилда топширадиган гўшт планининг қарийб учдан икки қисмини ташкил этади.

ЯХШИЛАР ИБРАТИ

ЛАВҲА

Қишнинг куни бир тутам. Ана-мана дегунча қош қорайиб, осмонда юлдуз милтиллайди. Фермаларни айланиб келгунимизча кеч кирибди. Кўчалар камқатнов. Ўтган бир-икки йўловчи ҳам ҳу-ҳулаб, уйига тезроқ етиб олишга ошиқади. Қиш қишлигини қилмоқда эди. Қорасовуқ музли тирноқларини аямай юз-кўзга санчади. Беихтиёр пўстинга қаттиқроқ бурканиб олгиси келади, кишининг.

Қишлоқ қиши бир сулув бўлса, унинг оқшоми яна ҳам сулув. Кўча чеккаларида навдалари ер супираётган ҳомуш мажнун толлар, қорга қадалган қаламдай кўкка бўй чўзган тераклару, ҳурпайган сада қайрағочлар. Ҳамма-ҳаммаси қишнинг қор кўрпасига бурканган. Далалар ҳам, йўллар ҳам, томлар ҳам оппоқ. Мўрилардан бурқсиётган тутун далалар устига ҳаворанг парда бўлиб тўшалади. Совуқ. Шеригимни шошилтираман, у негадир ўйчан, кўзларини ерга қадаб хаёл суриб келяпти. Оғиз аралаш бўйнига ўралган жун шарфидан паға-паға буғ кўтарилади. Боя фермадан чиқаётганимизда кимнингдир ҳазилидан кулган эди. Гўё совуқда музлаб қотиб қолгандек лабида ҳамон ўша жилмайиш.

— Ҳа, Адҳамбой ака, ширинлик топиб олган боладек лабингизни йиғиб ололмаяпсиз?

Адҳамбой ака «ялт» этиб қарадида, яна мамнун жилмайди:

— Одамларимизни ўйлаяпман, одамларимизни, — деди у. — Қишни қиш, совуқни совуқ демай ишлашяпти. Нолишмайди. Аксинча, ўз ишидан ҳамма хурсанд.

Адҳамбой ака Қозоқбоевнинг гапига тушуниб турибман. Аҳмад Қурбонов ва Ризо Умматовлар тўғрисида гапиряпти. Улар ўтган йили ҳар бош қорамолнинг ўртача вазнини 400 килограммга етказиб топшириб, салкам 30 тонна гўштнинг ҳаммасини юқори сортда бўлишига эришган эдилар. Улар яна 85 бош қорамол боқишяпти. Семиз, нақ тухум қўйса сағрисида тургудек. Бўрдоқи молларни февраль ойида гўшт учун топшириш мўлжалланмоқда. Режа — шу ойдаёқ ярим йиллик гўшт сотиш планини бажариш.

Йўл-йўлакай ўйга чўмдим. Сут соғувчиларнинг тушлик пайтидаги «баҳси» хаёлга келди. Мол боқувчилар билан сут соғувчилар азалдан мусобақадош, бири-бирига ҳаваскор эмасми, тушки дам олиш пайтида қишки шийпонда Аҳмад ака билан Ризо акаларнинг тузаётган режаларини эшитиб, Зарифа Раҳматуллаева бўш келгиси келмади.

— Улардан орқада қоладиган одам йўқ. Кўрарсиз, беш йиллик планни уч йилда бажариб, ўзаман улардан, — деди у дугоналари даврасида.

Биров ундай, биров бундай, деди. Хуллас, сут соғувчиларнинг ҳаммаси ҳам кўпдан бери ўйлаб, ҳисоб-китоб қилиб юрган режаларини ўртага ташлаб, шахсий мажбурият ола бошлади. Рўйхатда биринчи ўтган йили 30 бош қорамолнинг ҳаммасини машинада соғиб, ҳар бошидан 2744 килограммдан сут топширган Зарифа Раҳматуллаеванинг номи. У бу йил 30 бош сигирнинг ҳар биридан 3 минг килограммдан сут соғиб оламан деб имзо қўйди. Мухтабар Умматова ва Қутби Пўлатовалар кўпчиликнинг орасида унинг қўлини қисишди. Уччови бир-бирини ўзаро мусобақага чақиришди. Улар ҳам ҳар бош сигирдан 3 минг килограммдан сут соғиб оладиган бўлишди.

Чорвачилик бўйича раис муовини Адҳам ака Қозоқбоев айни йиғилиш қизиган пайтда қишки шийпонга кириб келди. Сўрининг бир бурчагига омонатгина ўтирди-да аёлларнинг гапига қулоқ солди. Тушлик тугаб, сут соғувчилар тарқай деганда, ўрнидан турди-да даврага кирди. Аёллар уни энди пайқаб қолишган эди, ийманибми, уялибми раис муовинига тикилишди.

— Энди мен ҳам бир-икки оғиз гапирай, — деди у. — Ҳамма мажбурият олди. Бу яхши. Аммо, ҳамма гап ана шу мажбуриятни бажаришда. Чорва учун озуқа етарли, 506 бош қорамолга икки йил едирса ҳам ортиб қолади. Молхоналар бўлса янги, иссиқ, 210 бош сигирнинг ҳаммаси соғлом, зотдор. Энди ҳамма иш сизнинг ўзингизга, сиз қиладиган ишга боғлиқ. Бир ҳафтадан бери ферма мудири Акбар Умматов билан ҳисоб-китоб қилардик. Ҳар ким мажбуриятини бажарса, бу йил давлатга 30 тонна гўшт, 430 тонна сут топшириш имкониятига эга бўларканмиз. Колхоз правлениесига шу ҳақда ахборот берсам бўладими?

У ҳаммага бир қур назар ташлаб чиқди. Кишилар унинг гапини маъқуллашди...

Колхоз бош бухгалтери Турсун Зиётовнинг хонасида раис Саъдулла ака Раҳматуллаев ўтирган экан. Ҳозиргина келган шекилли, қизарган қўлларини печ тафтига тутиб ўтирарди. Сўрашдик. Адҳам ака аввал раисга кунлик иш тўғрисида ҳисоб берди-да, сўнг гапни сут соғувчиларнинг баҳсига бурди. Раис ҳам, бухгалтер ҳам эътибор билан тинглашди уни. Саъдулла ака бир зум ўйланиб тургач деди:

— Яхши ташаббус бошлашибди. Буни деҳқончилик бригадаларига ҳам ёйиш керак. Бу йил ҳамма ерда зўр меҳнат, зўр кураш боради. Бу йил катта тўй, катта тантана йили. Шунга тайёрланишимиз, шу тўйга меҳнат совғаси тайёрлашимиз керак. Қисқача айтганда, йил билан беллашиб ҳамма соҳалар бўйича зиммага олинадиган мажбуриятларимизни СССР ташкил топган куннинг 50 йиллигигача ошириб бажаришимиз лозим.

... Ташқарида шамол тинмай увиллар, изғирин музли тили билан ойнада нақшин излар қолдирмоқда эди. Раис деразадан узоқ-узоқларга — кенг осмон сатҳига тикилиб қолди. Ким билади дейсиз, балки у хаёлида йил кунларини бир-бир варақлаб, қилинадиган ишлар режасини тузиб чиқаётгандир, шу ишни бажарадиган кишиларга таҳсин айтаётгандир...

Р. ТУРСУНОВ,
Ю. ЗИЁДОВ,
Калинин районидаги Ильич номли колхоз.

Ўзбекистон Ахборот

ҚИШЛОҚЛАРДАН ЁЗАДИЛАР

ОРДЕНЛИ ЧЎПОН

Қиш. Аччиқ шабада эсиб турибди. Яқингинада қўй-қўзилар ёйилиб юрган яйлов момиқ қордон кўрпа ёпган. Эгам ота ўзгача саҳоват, манзара касб этган далага тикиларкан: «Булутлар ёрилиб, қуёш мўралаcа сурувни бир яйратардик» деб ўйлади.

Эгам отани Пайариқ районидагилар яхши билишади. Касбига меҳр қўйган чўпон 32 йилдан бери сурув ҳайдаб келмоқда. Бугунги кунда у Киров номли совхоз бош чўпони. Суяги меҳнатда қотган отахон 62 баҳорни кўрган бўлса ҳам, ҳали тетик ва бардам. Яқинда, уни кексалик гаштини суринг, деб пенсияга узатишди. Лекин, бош чўпон дам олиб ётмоқчи эмас: «Ҳали қиладиган ишлар кўп» дейди. Эгам ота ўз касбини фарзандлари Искан, Қайнар ва Жайнарларга мерос қилмоқчи. Унинг бу йилги режалари ҳам катта. Совхоздаги 590 бош совлиқнинг ҳар юз бошидан 140 тадан қўзи ва ҳар бир бош қўйдан 3 килограммдан жун олмоқчи. Эгам ота Уриновнинг кўп йиллик хизматлари муносиб тақдирланди. У «Октябрь революцияси» ордени билан мукофотланди. Юксак мукофот отани яна ҳам ғайратлантириб юборди.

Я. НУРИДДИНОВ.

УЧ ҚАВАТЛИ БИНО

Қишлоқларимиз жамоли йилдан-йилга шаҳар қиёфасига кириб боряпти. Сурхондарё область Бойсун райони марказидаги Кўнтепа участкаси ҳам ана шундай кўркам қишлоқлардан. Яқинда бу ерда уч қаватли кўркам бино қад кўтарди. 117 хонадан иборат бинога район ижроия комитети — Советлар уйи жойлашди. Қишлоқда савлат тўкиб турган бу бинони муддатидан илгари фойдаланишга топширишда 12-кўчма механизациялашган колоннага қарашли 3-қурилиш участкасининг бинокорлари ғайрат кўрсатишди.

О. ПАРДАЕВ.

АДАБИЙ МЕРОСИМИЗНИНГ ЯНГИ САҲИФАЛАРИ

АБУ БАКР ал-ХОРАЗМИЙ

Буюк олим Абу Райҳон Берунийнинг ватандоши ва асрдоши машҳур адиб, шоир ва олим Абу Бакр Муҳаммад ибн ал-Аббос ал-Хоразмийнинг номи ҳозиргача адабиётшунос ва шарқшуносларимиз диққатидан четдаги манбаларда сақланиб қолган бўлиб, араб ҳамда Европа олимлари томонидан ал-Хоразмий ижоди ва илмий фаолияти унча-мунча тадқиқ этилиб, асарлари чоп қилинган.

Буюк олимимиз Берунийнинг минг йиллик тўйи яқинлашаётган экан, унинг замондоши бўлган бу шоирни газетхонларимизга қисман маълум этишни лозим топдик.

Абу Бакр ал-Хоразмий ҳақида биринчи муфассал маълумотни унинг яқин дўсти ва замондоши Абу Мансур Абдулмалик ас-Саолибий (961—1038) қолдирган. Замонасининг буюк олими ас-Саолибий ўзининг араб тилида ёзилган ноёб асари «Йатимат ут—даҳр фи маҳосин аҳл ал-аср» (Аср аҳлининг фазилатлари ҳақида замонасининг дурдонаси») тазкирасининг тўртинчи қисмидаги Хоразм шоирларига бағишланган алоҳида бобда Абу Бакр ал-Хоразмий ҳақида қимматли маълумотлар келтиради. Унинг насрий ва назмий асарларидан намуналар берилади. Кейинги муаллифларнинг деярли ҳаммаси ас-Саолибий тазкираси маълумотларига суянганлар.

Замондоши Абу Бакр ал-Хоразмий ҳақидаги маълумотини «У ажойиб фасоҳат ва ибратли балоғатни (ўзида) мужассамлаштирган» деган сўзлар билан бошлайди.

Абу Бакр ал-Хоразмий 935 йили Хоразмда туғилади ва шу ерда ўсади. Умрининг гуллаган даврида (20-25 ёшларида) тақдир тақозоси билан ватанини ташлаб чиқиб кетади. Ироқ ва Шомга бориб, етук олим ва шоирлар билан танишиб, улардан таълим олади. Кейин Ҳалаб (Алеппо)га бориб, машҳур ҳамадонийлар амири, шоир ва олимлар ҳомийси Сайфуддавла (944—965) билан танишиб, унинг саройида хизмат қилади. Кейин яна саёҳатга чиқиб, Бухорога келади. Сомонийлар саройида яшаб, вазир Абу Али ал-Балъамий билан дўстлашади, лекин у билан муносабати ёмонлашиб, Нишопурга йўл олади. Бу ердаги таниқли шоирлар Абулҳасан ал-Қазвиний, Абу Мансур ал-Бағавий ва Абулҳасан ал-Ҳакамийлар билан дўстлашиб, уларнинг шоирлик маҳоратидан баҳра олади. Кейин Сижистонга кетишга қасд қилади. Бу ерда узоқ вақт қамоқда ётади. Қамоқдан қутулгач, Нишопурга қайтади, у ердан бувайҳийларнинг машҳур вазири Соҳиб ибн Аббод (935—995) ҳузурига Исфахонга йўл олади. Бу ерда жуда яхши кутиб олинади. Соҳиб уни эҳсон ва инъомларга кўмиб юборади, кейин хат билан таъминлаб, бувайҳийлар амири Азудуддавла ҳузурига — Шерозга жўнатади Азудуддавла шоирни жуда яхши кутиб олади, туҳфаларга ғарқ қилади, жуда катта мол билан таъминлайди ва унга умрбод бериладиган маош жорий қилади. Абу Бакр ал-Хоразмий Нишопурга қайтиб келиб, бу ерда муқим яшай бошлайди. Талабаларга дарс беради, шеър ёзишни ўргатади, нишопурлик машҳур адиб, шоир ва олимлар билан дўстлашиб, уларнинг мажлисларида иштирок этади. Шулар қатори ас-Саолибий билан ҳам яқиндан дўстлик муносабатини боғлайди. Лекин шоирнинг осойишта ҳаёти узоққа чўзилмайди. Унинг бувайҳийларга муносабати яхшилиги сабабли сомонийлар вазири Абулҳусайн ал-Утбий шоирнинг мол-мулкини мусодара қилиш ва ўзини ҳибсга олишга фармон беради.

Ал-Хоразмий рисолалари асосан илм-фан, ақл-одоб ва ҳаётий масалаларга бағишланган бўлиб, халқ ҳикматли сўзларига айланиб кетган. Улардан айримларининг мазмуни билан таништирамиз. Масалан, «ҳурмат эҳсон билан баробардир. Дўстлашиш мурожаат эмас, хушмуомалаликдир, хушмуомалалик эса чуқур текшириш ва ўрганишни, ҳисоб ва сарфни кўтармайди». «Сабабсиз узр гуноҳдир, ишонч йўқолиши билан қилинган такаллуф ҳақоратдир. Адиб алибнинг бир дарахт илдизидан кўкарган шохи», кабилар.

Абу Бакр ал-Хоразмий шеърлари асосан қасида, ғазал ,васф ва ҳажвиётдан иборат. Ҳажвий шеърлари асосан замонасининг амалдорларига қаратилгандир. Унинг замондоши, шоир ва адиб, мақом жанрининг асосчиси, Абулфазл ал-Ҳамадоний (вафоти 1007 й.) билан шеърий рақобат туфайли ижод этган ҳажвлари ҳам кўпдир. Ишқий мисралар, маҳбубни тараннум этиш ҳам ал-Хоразмий ижодида асосий ўринни эгаллайди. Унинг шеърларига хос нарса шуки, тазмин (ўз шеърига бошқа шоир шеърини киритиб кетиш) жуда кўп қўлланган.

Шоир жамият учун иллат бўлган ишёқмас, дангаса кишилар ҳақида ёзар экан, улардан ҳазар қилишга даъват этади.

«Ёмоннинг марази бардошликка ҳам ёпишади, кўмир чўғи кулга қўшилгач ўчишини унутма».

Душманга нисбатан матонатли бўлиш кишини шижоатли қилади, мана бу ҳақда шоир қандай ёзади:

«Душманларга матонатни зоҳир қилиш сенга (лозим), ўзингдаги сустликни ҳеч зоҳир этмагин, (у вақтда) сен таҳқирланиб қоласан».

Ўзбек тилида сўзма-сўз таржимасини келтирганимиз бу парчалар Абу Бакр ал-Хоразмий ижодидан бир томчидир. Шоир ҳаёти ва ижодини ҳар томонлама ўрганиш, олий мактаблар программаларига киритиш бой адабий меросимизни яна бир буюк сиймо билан тўлатган бўларди.

И. АБДУЛЛАЕВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Шарқшунослик институти катта илмий ходими, филология фанлари кандидати.

КУБА. Гавана чеккасида қурилган район Аламар деб аталади. Хушманзара денгиз соҳили бўлган бу ерда яқин атрофдаги аҳолининг ташабуси ва иштироки билан янги шаҳар қад кўтармоқда. Суратда: Аламардаги бир қаватли уй-жой бинолари.

Б. АЛЕКСЕЕВ (ТАСС) фотоси.

ТОКИОДАГИ МУЗОКАРАЛАР

ТОКИО, 25 январь. (ТАСС). Кеча бу ерда СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико билан Япония ташқи ишлар министри Такэо Фукуда ўртасида музокаралар бўлди. Дўстона вазиятда ўтган музокаралар давомида томонлар навбатдаги икки томонлама маслаҳатлашиб олиш доирасида Совет — Япония муносабатларини кенгайтириш масалаларини, шунингдек бир қатор халқаро проблемаларни муҳокама қилдилар.

А. А. Громико СССР Олий Совети Президиуми давлат чегарасини бузиб ўтганликлари ва совет территориал сувларида қонунга хилоф суратда балиқ овлаганликлари учун Совет Иттифоқида ҳукм қилинган 14 япон балиқчисининг гуноҳини кечириш тўғрисида қарор қабул қилганлигини Япония ҳукуматига маълум қилди.

Япония томони ана шундай инсонпарварларча кўрилган чора учун миннатдорчилик билдирди. Япония ташқи ишлар министри Т. Фукуда япон халқи Совет Иттифоқининг ана шу дўстона ишини самимий табриклайди, деди.

Т. Фукуда А. А. Громико шарафига зиёфат берди. Министрлар зиёфат вақтида нутқ сўзладилар.

СПОРТ янгиликлари

ҚИЗЛАРИМИЗ ҒОЛИБ

Тошкентнинг «Автомобилист» қизлар командаси волейболчилари навбатдаги учрашувларда анча кучли саналган коллективни мағлубиятга учратдилар. Одесса шаҳрида мамлакат чемпионатининг биринчи давра ўйинлари якунланаётганда Москванинг «Локомотив» қизлар командаси кутилмаганда ютқизиб қўйди. Кумуш медаль совриндори бўлган локомотивчи қизлар коллективи кейинги икки турда мағлубият аламини тортишга мажбур бўлди: улар Марказий армия спорт клуби командасига 0:3 ҳисобида ва Тошкентнинг «Автомобилист»ига 1:3 ҳисобида ютқазди. Шундай қилиб навбатдаги ўйинда тошкентлик қизлар дугоналаридан устун келишди.

КУЧЛАР ТЕНГЛИГИ

Шашка мухлисларининг эътибори бугунги кунда Таллин шаҳрида давом этаётган мусобақаларга қаратилган. Бу ерда халқаро шашка бўйича жаҳон чемпионлиги учун кучлилар жанги давом этяпти. Гроссмейстерлар А. Андрейко билан И. Куперман ўртасидаги бу мусобақада бир неча ўйинлар бўлди. Бироқ жамғарилган очколар нисбати кучлар тенглиги аломатини таъкидламоқда. Биринчи партияда жаҳон чемпиони оқ доналар билан ўйнади. Шу ўйиннинг 23-юришида томонлар битимга келишди. Кейинги иккинчи ва учинчи партияларда ҳам Андрейко билан Куперман дурангга рози бўлишди.

ОЛИМПИАДА ЎЙИНЛАРИГА

Шу йилнинг 3—13 февраль кунлари Япониянинг Саппоро деган жойида жаҳон миқёсидаги катта мусобақалар бўлади. Бу учрашувлар расман XI қишки олимпиада ўйинлари деб юритилмоқда. Мусобақаларда иштирок этувчи совет спортчиларининг дастлабки гуруҳи олимпиада шаҳарчасига етиб борди. Аэродромда совет спортчиларини қизғин кутиб олиш маросими бўлди.

Қишки олимпиада ўйинларида иштирок қилувчи Совет Иттифоқи вакилларининг энг «кекса»си Коба Цакадзе бўлиб, 37 ёшда. Яқингинада у чаңғичилар учрашувида СССР кубогини олишга эришганди. Энг навқирон вакилимиз 13 ёшли Марина Саная ҳисобланади. Марина — мамлакатимиздаги ўз тенгдошлари орасида кўзга кўринган муз устида фигурали учиш усталаридан бири. Булардан ташқари Саппорода Галина Кулакова, Алевтина Олюнина каби 107 йигит-қиз мамлакатимиз спорт шарафини ҳимоя қилади. Улар спортнинг ўн туридан тўққизтасида беллашадилар.

Редактор ўринбосари Х. ЁДГОРОВ.

СОЦИАЛИСТИК МАМЛАКАТЛАРДА

КОНВЕЙЕРДА — «ШКОДА»

ПРАГА. Чехословакия машинасозлиги барча маҳсулотларининг бешдан бирини автомобиль ва мотоцикл ишлаб чиқариш ташкил этади. 1975 йилнинг охирига бориб, заводлар конвейеридан 785 минг енгил автомашина, 150 минг юк машинаси, автобуслар ҳамда қарийб ярим миллион мотоцикл туширилади. Бу ҳозирги ишлаб чиқарилаётганидан 40 процент кўпдир. Шунингдек, запас қисмлар ишлаб чиқариш ҳам оширилади.

Мана шу беш йилликда Млада-Болеслав (Ўрта Чехия) шаҳридаги «Шкода» машинаси тайёрлайдиган автомобиль заводининг қуввати кенгайтирилади. Натижада заводнинг бир йиллик маҳсулот ишлаб чиқариш қуввати 1975 йилга бориб 152 тагача машина етказиб бериш қувватига эга бўлади. Мамлакатда ишлаб чиқариладиган енгил автомашиналарнинг тенг ярми чет эллик харидорларга, биринчи навбатда социалистик мамлакат харидорларига мўлжалланган.

КОНСТРУКТОРЛАР ҲАМКОРЛИГИ

БУДАПЕШТ. Бу ердаги «Тунгсрам» машинасозлик заводида қиздириш лампалари тайёрлаб берадиган тажриба автоматик линияси йиғиб бўлинди. У Бутуниттифоқ ёруғлик манбаи илмий-текшириш институти конструкторлари (Саранск шаҳри) билан «Тунгсрам» фирмасининг ижодий ҳамкорлигида яратилди. Линияда соатига 40 дан 100 ваттгача бўлган 3600 электр лампалари тайёрланади. Буни бажаришда атиги беш ишчи банд бўлади. Таққослаб кўриш учун қуйидаги рақамларни келтириш кифоядир: ҳозирги пайтда ишлаб турган линия соатига 1.600 электр лампаси ишлаб чиқаришда 13 киши меҳнат қилмоқда.

Яқинда лампалар ишлаб чиқарадиган янги автоматик линиялардан ўнтаси Совет Иттифоқига жўнатилди.

БОЛГАР МЕВАЛАРИ

СОФИЯ. «Булгарплод» давлат хўжалигининг бирлашмаси Болгариянинг 30 процентдан ортиқ аҳолисини сабзавот ва мевалар билан таъминлайди. Бундан ташқари у ўз маҳсулотларини жаҳоннинг 70 дан ортиқ мамлакатига экспортга чиқаради. Буюртмачиларга 500 дан ортиқ хилда консервалар, шарбат, қуруқ ва хўл мевалардан ҳамда сабзавотлардан иборат маҳсулотлар юборади. Ҳозир «Булгарплод» маҳсулотларининг турлари яна 26 хилга бойитилди. Булар орасида «Руен» аччиқ-чучуги, «Тангра» помидор шираси ва бошқа шунга ўхшаш консерваларга айниқса талаб жуда катта.

(АПН).

З. А. БХУТТОНИНГ МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

КАРОЧИ, 24 январь. (ТАСС). Покистон президенти З. А. Бхутто матбуот конференциясида гапириб: «Мен Ҳиндистон раҳбарлари билан учрашишга, аҳволни одилона ва тенг ҳуқуқли бартараф қилиш хусусида музокаралар олиб боришга тайёрман, шунингдек мен шайх Мажибур Раҳмон билан учрашишни ҳам истайман», — деди.

З. А. Бхутто матбуот конференциясида гапини давом эттириб, январь ойининг охирида бир қанча мамлакатларга, шу жумладан Туркия, Тунис, Ливияга расмий визит билан бораман, деди.

Покистон президенти ички сиёсий масалаларга тўхталиб, 15-20 февралда мамлакатнинг вилоят мажлисларига сайловлар ўтказилишини маълум қилди. Шунингдек у генерал Гул Хасанхон Покистоннинг қуруқликдаги қўшинлари қўмондонлигига тайинланганлигини ҳам эълон қилди.

ЖАҲОН бўйлаб

Бугун—Ҳиндистон республикаси куни

ҲИНДИСТОНДА ЎЗГАРИШЛАР ДАВРИ

Ҳиндистоннинг биринчи президенти резиденциясининг устида уч рангли байроқ тантанали равишда кўтарилгандан бери йигирма йилдан кўпроқ вақт ўтди. Ҳиндистон суверен республика деб эълон қилинганлигидан далолат берувчи бу маросим 1957 йил 26 январда ўтказилган эди.

Шундан бери Ҳиндистон мустамлакачилик асоратининг оқибатларини тугатиш, ўзининг сиёсий мустақиллигини мустаҳкамлаш ва иқтисодий мустақилликка эришиш прогрессив ижтимоий ўзгаришларни амалга ошириш, ниҳоят, халқаро майдонда ўз обрўйини мустаҳкамлаш ишида бир талай муваффақиятларга эришди.

Республиканинг бу йилги байрами икки хурсандчиликни ўз ичига олади: Ҳиндистон ярим оролидаги уруш олови сўндирилди, узоқ вақтдан бери кутилган тинчлик даври бошланди. Ҳиндистон, Покистон халқлари ва Осиё харитасида биринчи марта пайдо бўлган Бангладеш Халқ Республикасининг халқлари мана шундай тинчлик бўлишидан ниҳоят даражада манфаатдордирлар.

* * *

Ҳиндистоннинг ўз экономикасини мустақил ривожлантириш йўлида эришган ютуқлари шак-шубҳасиз. Мамлакатда индустрлаштириш ишларига негиз солинди. Мамлакатда илгари бўлмаган янги саноат тармоқлари: машинасозлик, нефть саноати, нефть химияси, автомобилсозлик, кемасозлик саноатлари, авиация саноати барпо қилинди. Ҳиндистон ўзининг биринчи беш йиллик планини амалга оширишга киришган 1951 йилда мамлакатда эритилаётган пўлатнинг миқдори бир миллион тоннага аранг етар эди. Ҳозирги вақтда эса Совет — Ҳиндистон дўстлиги ва ҳамкорлигининг рамзи бўлиб қолган Бхилай металлургия заводининг ўзигина 1959 йилда ишга туширилгандан бери 18 миллион тонна чўян ва 15 миллион тонна пўлат эритиб берди. Кўмир қазиб чиқариш икки баравардан зиёдроқ, темир руда қазиб чиқариш 9 баравар, нефть маҳсулотлари ишлаб чиқариш 77 баравар, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 60 баравар, станоклар ишлаб чиқариш юз баравар кўпайди. Ҳиндистонда умуман мустақиллик йиллари давомида индустриал ишлаб чиқариш ҳаммаси бўлиб уч баравар ошди. Илгари жуда қолоқ бўлган Ҳиндистон эндиликда саноат ишлаб чиқариши даражаси жиҳатидан жаҳонда ўнинчи ўринга чиқиб олди.

Қишлоқ хўжалигида ҳам силжишлар бўлганлиги кўриниб турибди. Шу туфайли Ҳиндистон АҚШдан озиқ-овқат дони сотиб олишдан воз кечишга муваффақ бўлди. Бултур мамлакат дон экинларидан рекорд даражада катта — 107 миллион тонна ҳосил олди. Трактор янги ҳинд қишлоғининг рамзи бўлиб қолмоқда. Деҳлидан 30 километр наридаги Митрмон қишлоғида биз национализация қилинган Панжоб банкидан қарз олган деҳқонлар билан учрашдик. Шу деҳқонлардан бири бизга тракторга тиркаб ишлатиладиган янги деҳқончилик асбобларини фахрланиб кўрсатди. Бошқа деҳқонлар бизни сара уруғлик экиб қўйилган ва минерал ўғит билан озиқлантирилган ўз далаларига олиб чиқдилар, саратон офтобидан қақраб ётган ерларга сув бериб жонлантираётган насосларнинг нақадар самарали эканлигини кўрсатиб, қувондилар.

Мустақил Ҳиндистон мустамлакачилик давридан мерос бўлиб қолган маданий қолоқликни енгиш борасида ҳам катта муваффақиятларга эришди. Ҳозирги кунда республиканинг ёш гражданларидан 75 миллион нафари мактабларда ўқиб турибди. Коллежларда ва университетларда ўқиб турган талабалар анча кўпайди. Ҳиндистон ёшларидан 3 миллион нафардан кўпроғи олий маълумот олиб, инженерлар, техниклар, олимлар, врачлар сафига қўшилди. Бундан 20 йил муқаддам ҳар ўн кишидан тўққизтаси ўқишни ҳам, ёзишни ҳам билмаган бу мамлакатда ҳозир гражданларнинг 35 проценти саводли бўлиб қолди.

Ҳиндистонда тараққиёт намуналари ҳамма жойда кўриниб турибди: янги тош йўллар, янги социал таъминот марказлари, янги мактаблар, госпиталлар бунга далил бўла олади. Лекин ҳал этилмаган проблемалар ҳали ҳам оз эмас. Миллий экономиканинг турли секторларида эришилган тараққиётга қарамай, аҳоли жон бошига тўғри келадиган даромаднинг миқдори жиҳатидан Ҳиндистон ҳануз жаҳондаги энг қолоқ мамлакатлардан бири бўлиб турибди.

Ҳиндистоннинг Индира Ганди ҳукумати теварагига бирлашган тараққийпарвар доиралари фақат кескин чоралар кўриш натижасидагина мамлакатни қашшоқлик, очлик ва касалликлар, диний ва тоифавий хурофотлар исканжасидан қутқариб қолиш мумкин эканлигига қаноат ҳосил қилмоқдалар. Шуни ҳам ҳисобга олиш керакки, кейинги йигирма йил ичида Ҳиндистон аҳолиси кўпайиб, 350 миллион кишидан 550 миллион кишига етди. Дастлабки ҳисобларга қараганда, 2000 йилга бориб мамлакат аҳолиси 1 миллиард кишига етиши мумкин. Шунча кўп халқни боқиш, кийинтириш ва уй-жой билан таъминлаб туриш жуда мураккаб вазифадир.

Деҳли. Расадхона. Ш. Туробов фотоси.

Шу сабабли Ҳиндистоннинг ҳозирги ҳукумати мамлакат ҳаётининг ҳамма жиҳатларига ижобий таъсир ўтказувчи социал-иқтисодий ислоҳотларни амалга оширмоқда. Мамлакатнинг демократик кучлари миллатнинг тақдирини белгилашда тобора катта роль ўйнамоқда.

«Боғ шаҳар» деб аталган Деҳлининг қоқ ўртасида кўм-кўк дарахтзорлар ўртасида республика парламент биноси қад кўтариб турибди. Яқинда бу ерда иккита воқеа юз берди: биринчидан парламент давлат қарамоғида турган 228 рожа ва маҳаражаларни, собиқ ҳукмдорларни пенсиялар ва имтиёзлардан маҳрум этиш тўғрисидаги қарорни катта кўпчилик билан қабул қилди, иккинчидан, парламент конституцияга киритиладиган 25-ўзгаришни қабул қилди. Шу ўзгариш туфайли ҳукумат ўзига берилган ҳуқуқдан фойдаланиб, миллий экономикадаги асосий тармоқларда хусусий мулкни тугатишни ижтимоий манфаатлар талаб қилганида бу хусусий мулкни национализация қилиш тўғрисида қарор чиқара олади. Реакциянинг мана шундай демократик қонун лойиҳаларини қабул эттирмаслик учун қилаётган уринишлари барбод бўлди. Индира Ганди ҳукумати энг катта хусусий банкларни ва умумий страхование системасини национализация қилди.

Бироқ мамлакат экономикасида кучли позицияларни сақлаб қолаётган реакцион кучлар бу мағлубиятга асло тан берганлари йўқ. Бир ярим мингдан кўпроқ компанияни назорат қилиб турувчи 75 та монополистик группа йирик капиталнинг асосий отряди ҳисобланади.

Республика парламенти ички сиёсий ишлар тўғрисида бош қотириш билан ташқи сиёсат соҳасида ҳам катта ишлар қилмоқда. Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон ўртасида тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида 1971 йил август ойида имзоланган шартнома бу ерда нақадар зўр хурсандчилик билан қизғин маъқулланганлигини эсламай ўтиш мумкин эмас. Бу тарихий ҳужжат Совет — Ҳиндистон муносабатларидаги бутун босқич бўлиб қолди. Осиё қитъасида тинчликни мустаҳкамлаш ва коллектив хавфсизликни таъминлаш ишида мана шу икки буюк давлат ўртасида дўстлик ва ҳамкорликни ривожлантирмоқ учун янги имкониятлар очиб берди.

Ҳиндистон ярим оролининг халқлари тинч-тотув қўшнилар бўлиб яшашлари керак. Совет ҳукуматининг, барча совет кишиларининг принципиал позицияси мана шу. Шунинг учун ҳам улар Ҳиндистон билан Покистон ўртасида яқинда бўлиб ўтган қуролли можародан ниҳоят даражада ташвишландилар. Совет Иттифоқи шартномаларнинг моддаларига амал қилиб, бу хунрезликни тўхтатишни тангликнинг асосий сабабларини йўқотишни, халқларнинг қонуний ҳуқуқларини ҳисобга олиб, можарони тинч сиёсий бартараф қилишни қатъий талаб қилди. СССРнинг бундай сиёсатини Ҳиндистон халқи кенг равишда қувватлади ва маъқуллади.

Уруш ҳаракатлари тўхтатилгандан кейин Ҳиндистон бош министри Индира Ганди Покистон раҳбарларига мурожаат қилиб, уларни дўст ва яхши қўшни бўлиб тинчликда яшашга, 75 миллионли Бангладеш Халқ Республикасининг реал мавжудлигини тан олишга даъват этди. Бу — яхшиликдан далолат берувчи белгидир. Шунинг учун ҳам бутун дунё халқлари Ҳиндистон ярим оролида ўқ отишлар бундан буён такрорланмайди, деб умид қилмоқдалар.

В. МАТЯШ.
(ТАСС мухбири).

ВАТАНПАРВАРЛАРНИНГ МУВАФФАҚИЯТЛАРИ

ХАНОЙ, 25 январь. (ТАСС). Лаос халқ озодлик армиясининг олий қўмондонлиги ватанпарвар кучларнинг Боловен ясси тоғидаги ҳаракатлари тўғрисидаги ахборотни эълон қилди.

Каосан Патет Лао агентлиги тарқатган ахборотда бундай дейилади: Ўнг кучлар 1971 йилнинг ёмғир мавсумида АҚШ кўрсатмаси билан Америка авиациясининг мадади ва Америка «маслаҳатчилари» раҳбарлигида Жанубий Лаосда катта ҳарбий операцияларни бошладилар. Ўнг кучлар қўшинларининг 30 тагача батальони ва Таиланд ёлланма қўшинларининг 5 батальони иштирок этган ана шу операциялар вақтида маҳаллий аҳолига қарши жуда кўп жиноятлар қилинди. Ёшлар зўрлик билан Вьентьян армиясига сафарбар этилди, бир қанча районларнинг аҳолиси қамоқ лагерларига жўнатилди, қотиллик қилинди ва бутун-бутун қишлоқлар йўқ қилиб ташланди.

Аҳоли мадад бериб турган ватанпарварларнинг қуролли кучлари, дейилади ахборотда, Лаос халқ озодлик армияси олий қўмондонлигининг буйруғини бажара бориб, Боловен ясси тоғининг ҳамма жойида қарши ҳужумга ўтиб, душманга катта талафот етказдилар ва анчагина техникасини яксон қилдилар. Улар 1971 йил 6 декабрдан 1972 йил 11 январга қадар Боловен ясси тоғида душманнинг 1800 солдатини сафдан чиқардилар, Вьентьян қўшинларининг 42-мотомеханизациялаштирилган группировкасига ва Таиланд қўшинларининг икки батальонига оғир талафот етказдилар. Душман 500 дан кўпроқ ҳар хил қурол-яроғини йўқотди.

ВДР ҲАВО ЧЕГАРАСИ БУЗИЛДИ

ПАРИЖ, 25 январь. (ТАСС). Америка авиацияси Вьетнам Демократик Республикаси ҳаво чегарасини ва демилитарлаштирилган зона статусини бузишни давом эттирмоқда. АҚШ ҳарбий-ҳаво кучларининг самолётлари демилитарлаштирилган зонадан шимолроқдаги Вьетнам Демократик Республикасининг территориясини, шунингдек демилитарлаштирилган зонанинг айрим участкаларини 22 январда бомбардимон қилди. Франс Пресс агентлиги Жанубий Вьетнамдаги Америка қўмондонлиги вакилининг баёнотига асосланиб Сайгондан шу ҳақда хабар беради.

ҚОЧОҚЛАР ҚАЙТИБ КЕЛИШМОҚДА

ДЕҲЛИ, 25 январь. (ТАСС). Шарқий бенгалиялик 5 миллиондан ортиқ қочоқ — Ҳиндистонда вақтинча бошпана топганларнинг ярмидан кўпроғи ватанлари Бангладешга қайтиб келди.

Ҳиндистон Марказий ҳукуматининг вакили Калькуттада ўтказилган матбуот-конференциясида ана шу маълумотларни келтирди. У қочоқларнинг энг кўпи — 3 миллион 30 мингги — Ғарбий Бенгалия штатидан ўз ватанига қайтди, деб таъкидлади.

АЖОЙИБОТЛАР ОЛАМИДА

Одамхўр йўлбарслар

Сўнгги пайтларгача Ҳиндистонда йўлбарслар қанча одамни егани ҳақида ҳеч ким маълумот тўпламаган эди. Аксинча, овчилар қанча йўлбарсни ўлдирганини ҳисоблашарди. Яқинда қилинган ҳисоб-китоблар шуни кўрсатдики, бундан юз йил муқаддам йилига 1300—2000 киши йўлбарсларнинг қурбони бўлган. 1930—1940 йилларда бу рақам 1000—1600 га тушди. Ҳозирги пайтда эса йилига мингга яқин киши йўлбарсларга ем бўлмоқда. Шундай қилиб, юз йил давомида йўлбарслар 100—150 минг одамни ўлдирган бўлса, шу давр ичида 600 мингга яқин йиртқични одамлар ўлдирган.

Ўрмонларнинг кўплаб кесилиши ва уй ҳайвонларининг йўқолиши одамларнинг шунчалик кўп қирилиб кетишига сабаб бўлмоқда. Молларини йўқотган деҳқонлар, айниқса тажрибасиз овчилар йўлбарслар чангалига кўпроқ тушаётир. Ганг, Брахмапутра ва Сундарбан воҳаларида эса кўмир тайёрловчи, ёввойи асал йиғувчилар йўлбарсларга ўлжа бўлмоқдалар.

Хазина изловчилар

Мана 90 йилдирки, японилик Мицунолар оиласи 250 минг олтин танга яширилган хазинани излашаётир. Бу хазинанинг баҳоси ҳозир 110 миллиард доллар деб баҳоланмоқда. 1883 йилда вафот этган Мицуно оиласи аъзоларидан бири молия министрининг ўринбосари лавозимида ишлаган экан. Ўғлига қолдирган васиятномасида у Токиодан 100 километр узоқликдаги Акати тоғида император саройининг хазинаси яширилганини ёзган. Ўшандан буён Мицуно оиласи тоғда 128 та лаҳм қазиди ва хазинани излашга миллион доллардан зиёд маблағ сарфлади.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

10.55 — ТОШКЕНТ. 11.00 — Марҳабо, талантлар! 12.30 — МОСКВА. 17.55 — ТОШКЕНТ. 18.00 — Санъат ғунчалари. 18.20 — Ғазалхон ёшлигим. 18.50 — АХБОРОТ. 19.05 — Театрдаги учрашувлар. 20.20 — АХБОРОТ. 20.35 — Тинчлик тароналари. 21.45 — Миллионлар ленинча университети. 22.00 — «ВАҚТ». 22.30 — Ёшлик соҳили (бадиий фильм).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.10 — МОСКВА. 18.15 — Янгиликлар. 18.25 — Қўшиқларимиз, парвоз эт. 19.00 — Ҳужжатли фильм. 19.15 — Концерт. 20.00 — Фан оламида. 20.30 — Ҳарбий музика (бадиий фильм). 22.00 — Музикали кўрсатув. 22.30 — Телефильм. 23.30 — Эстрада концерти.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

20.00 — ТОШКЕНТ. Ўқув кўрсатувлари. 20.40 — Альба Регия (бадиий фильм).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 26/I да Ойжамол.

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 26/I да Олтин девор, 27/I да Парвоз.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 26/I да Севишганлар хиёбони, 27/I да Нурхон.

КИНО

Серафино — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда). САНЪАТ САРОЙИ, «ЧАЙКА», «СПУТНИК», «ЎЗБЕКИСТОН», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Жаноб 420 — «МОСКВА», «КЎКЧА», «ҲАМЗА» (кундуз ва кечқурун).

Олеся — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Чексиз муҳаббат сўқмоқлари бўйлаб — «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Сангам (2 серия) — НАВОИЙ номли (кундуз соат 12.20 минут, 4 ва кеч соат 7.40 минутда, ўзбек тилида).

«ЎЗБЕККОНЦЕРТ» СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА

29, 30 январь кеч соат 7 яримда Ўзбекистон санъат усталари ва ёш ижрочилар иштирокида

КАТТА КОНЦЕРТ

ҚАТНАШАДИЛАР: Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар — Малоҳат ДАДАБОЕВА, Тамара ЮНУСОВА, Дилбар АБДУЛЛАЕВА, Қувондиқ ИСКАНДАРОВ, Жуманазар БЕКЖОНОВ, Камтар ОТАБОЕВ.

Солистлар — Шерали ЖЎРАЕВ, Абдуқодир ЮСУПОВ, Азиза ТУЛАГАНОВА, Гулчеҳра ИСМОИЛОВА.

ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУ АСБОБЛАРИ АНСАМБЛИ

Программани Ғ. ТОЖИАЛИЕВ олиб боради.

Билетлар кундуз соат 2 дан сотилади.

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА

27 январда

А. КОЗЛОВСКИЙ

ТАНАВОР

(3 пардали балет)

ҚАТНАШАДИЛАР: Р. МУРАТОВА, А. АБДУРАҲМОНОВ.

Кеч соат 7 да бошланади.

Билетлар сотилмоқда.

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА

29 январда

СОФОКЛ

ШОҲ ЭДИП

2 пардали трагедия

Асқад МУХТОР таржимаси.

Саҳнага қўювчи — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби И. В. РАДУН.

Режиссер — Ўзбекистон ССР халқ артисти Ш. ҚАЮМОВ.

Рассом — Г. БРИМ.

Композитор — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Б. ЗЕЙДМАН.

БОШ РОЛЛАРДА: СССР халқ артистлари — Шукур БУРХОНОВ ва Сора ЭШОНТЎРАЕВА.

Ўзбекистон ССР халқ артистлари М. УМАРХЎЖАЕВ, Қ. ХЎЖАЕВ ва бошқалар қатнашадилар.

Спектакль кеч соат 7 яримда бошланади.

Касса кундуз соат 10 дан очиқ.

Коллектив бўлиб кўриш учун заявкалар қабул қилинади.

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА

ТЕЗ КУНДА

ЕРМАК — САРАЕВА асари

М. ЯХЕЕВ таржимаси

НОМЗОДЛАР

(2 пардали драма)

Саҳналаштирувчи режиссёр — Э. МАСАФАЕВ.

Рассом — Л. ОСНОВЕНКО.

«ГЛАВСРЕДАЗИРСОВХОЗСТРОЙ»НИНГ «ПРОМСТРОЙМАТЕРИАЛ» ТРЕСТИГА

(Ғалаба кўчаси 1-уй)

катта бухгалтер-ревизор, машинистка, катта иқтисодчи, трест аппаратига иқтисодчи ва нормаловчи; саноат корхоналарига бош бухгалтерлар (КЗОТ 82 моддаси бўйича иш жойига етиб бориш харажатини тўлаш йўли билан) четга чиқиб ишлаш учун саноат ҳисоботи билан таниш бўлганлар

КЕРАК

Тошкент область Калинин район «Партия XXI съезди» совхози дирекцияси, партия ташкилоти ва касаба союз ташкилоти совхоз директори Р. Қамбаровга отаси

Қамбар НУРМАТОВнинг

вафоти муносабати билан оиласига ва қариндош-уруғларига чуқур таъзия изҳор қиладилар.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси №26. Редактор — 336545. Редактор ўринбосарлари — 337914, 330683. Масъул секретарь — 334455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283. Партия турмуши — 333469, 337221. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331453. Халқаро ҳаёт — 337221. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337601. Адабиёт ва санъат — 332036. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 331424. Оммавий ишлар ва хатлар — 332143, 333553. Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 338142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ. Андижон — 48—85. Бухоро — 3—31—42. Қарши — 38—42. Нукус — 42—62. Самарқанд — 31—972. Термиз 54—01. Урганч — 34—55. Фарғона — 4-29-44.

Б. — 21. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64697. Р. 02161.